

رضاء الدين بن فخر الدين

ترجمه

اؤفا

۱۳۲۳

فهرست

.ص	باب	
۵	[مکتوب «اڪ مناسب هديه»]	
۷	ترجمه حال	
۸	مطبوع اثرلری بونلدر	
۹	ترجمه م	
۱۱	سوز باشی	
۱۱	سلسله نسیم	۱
۱۲	ولادت	۲
۱۳	طفولیت و ایلک خاطرمدہ اولان شیلر	۳
۲۰	تحصیل	۴
۲۴	اوقومش اولان کتابلرم	۵
۲۶	استاذلرم	۶
۲۷	کوچروب یازدیغم کتابلر	۷
۲۹	ادبیات ایله اشتغال و غیر احوال	۸
۳۶	اعتقادلرم	۹
۴۲	شاگردلک کونلرمنک بعض بر مهم حادثه لری	[۱۰]
۴۳	هم معلم هم متعلم	[۱۱]
۴۷	ایلیباک قریه سنده امامت	[۱۲]
۴۸	اؤفا	[۱۳]
۴۹	سیاحت	[۱۴]
۴۹	رسمی ترجمه	[۱۵]
۵۱	عائله	[۱۶]
۵۴	لاحقه	[۱۷]
۵۵	طبع ایدلن اثرلرم	[۱۸]
۶۱	مخابره	[۱۹]
۶۲	خصوصی خدمتلرم	[۲۰]
۶۴	عقیده م	[۲۱]

فهارس

١. فهرس الكتب ٦٧
٢. فهرس الاعلام ٧٥
٣. فهرس الاماكن ٧٦
٤. فهرس التواريخ ٧٨
- (أ) فهرس التواريخ الهجرية ٧٨
- (ب) فهرس التواريخ اليوليانية ٧٩
٥. فهرس المؤسسات ٨٠

Riḍā' al-Dīn b. Faḫr al-Dīn, Ufa, 1892 (?).
The earliest known photograph reprinted in the 1970s.
Ризаэддин бин Фахреддин. Город Уфа, 1892 (?) г.
Первая известная фотография. Фотокопия 1970-х гг.

۲
 محمد فاتح افندک

بہادر محمد فاتح افندک!

یارا میں اٹریٹرز، ہوشیاری، دوام ایتمک اولدنیگور، خدمت و سعادت، کونڈرہ، مکافات اوطاق اور وہ برستی ہدیہ ایتمک ایسترایدم، آج کونڈرہ بیج ہونے ارسال ایڈیج، دیہ دوستدیکیم وقت: «گندی ترجمہ ہی یار اوب کونڈرہ ایڈیج» دیہ آکسردہ کونڈرہ کندی، «ایستہ ۵ اک مناسبت ہدیہ ہور» دیدم وہ اوکسردہ کاندیری تقارالمظہ سخا کونڈردم، بیورم کہ ہولیہ رحمت و ہونچہ سعادت، کورہ ہولیہ ہدیہ صیح شی دگلدر، فقط بیور سرکہ اصل ہدیہ م کونڈرہ اولان خلاص محبت اولہرق، یار دنیج کاند آتیج شوکابر علامتدر.

۱۰ جان کونڈرہ سردی سون رضا الدیرہ بہ بخا الدیرہ
 ۲۲ بجی رحبت ۲۳ سوا

(اوطاق)

متنيز صحيفه [٢]

مسجدی صنوبریہ امام، خطیب و مدرس اولہ حق تعالیٰ ایدہ کی
(۱۳۱۲-۱۸۸۱) نئی سبیل شہر رمضان (ایون) د ۵
مینزلہ اویاری چوٹھای قریب سنہ آخوند عبدالناصر حضرت اللہ
اوغلینک نور جمال نام قری الیہ تامل ایوب، عبدالرحمن،
عبدالاحد، عبدالرشید، سعید نام اوغلاری ورائینہ آسمنے
قری وارد .

مطبوع اثر لری ہونادر :

- ۱) کتاب التصریح ، (۲) کتاب الاعتبار ، (۳) تربیہ بالادب
- ۴) مطالعہ ، (۵) تنظیمات ، (۶) تربیہ لی آنا ، (۷) تربیہ لی
ظانوں ، (۸) سعید ، (۹) قرآن و طباعت ، ۱۰
- ۱۱) عائکہ ، (۱۲) نصیحت بریحی ، اکینچی ، اوسچوچی .
- ۱۳) شگردنک آداب ، (۱۴) مشہور طاقونار ، (۱۵)
آثار ، (۱۶) چہ گہ قدر و خیر لری (۱۷) آداب تعلیم
وغیر لری .

3

ترجمہ

فانت یا سوائف الایام علیک منی اطمین السلام

او ظاہرہ یا لادم

رضاء الدین بہ فی الدین

کیر من لہ الخور اسودہ پر کون
او لور من سماکا نڈک ہو نڈہ پر کون

۴

۲

سوز باشی

اوشبوسه شنبه کون ۷ نجی جمادی الاخری ۱۳۲۳ نجی ییل (۲۰ نجی ایول
 ۹۰۵ نجی) قمری ییلر حسابیله ۴۷ یاشمی تمام ایلوب ۴۸ گه باصدم.
 قرق یدی ییلدن عبارت اولان عمری آرته قالدردیغی خاطر لدیکم ده
 اوزون برتغاره غرق اولدم . نه لر تصور ایتدیلمی ونه کی خیال لره -
 دوشدیلمی یازمق ایستمیورم ، بونلرایسه اوزوندر ، کچن کونلرک
 ایزلرندک یوروب ، راحت و مختاری تمام یازمیه قلم مقتدر دکلدر .
 آچت یادمه قالدیغی وبعض کاغدلرمده یازلدیغی اثرلردن اقتباس
 ایدرک ترجمه حالی یازمق ارزو سنده یم . کندی اولاد و احفاد لرمه
 بلکه بر یادگار اوله بیلور .

۱۰

۱

سلسله نسیم

بنم سلسله م بویله در : آتام فخر الدین ، آنک آتاسی سیف الدین -
 آنک آتاسی سبحانقل آنک آتاسی بی محمد آنک آتاسی یولداش آنک آتاسی
 اشکای آنک آتاسی تومکای آنک آتاسی ییکلکی آنک آتاسی قایبوللا (حبیب الله)

۱۵

قاييولا آناسى قرمش .

فخر الدين نك آناسى عبد الرحمن اولنده عبد المنان بن آبلای قزى
خديجه اولوب ، سيف الدين نك آناسى ده شكر قريه سينك قارا قاي -
قزى صاحبه در .

۵ اوز نك آنام موهوبه بنت رمقل (رحيمقل) بن مقصود اولوب
ايشتراك قريه سنندك كالمشدر . آنام نك آناسى فرح جمال بنت -
عصمت الله توبان باشچلى قريه سنندك اولوب ، عصمت الله نك آناسى
تايصوغان قريه سننده مشهور عبد الرحمن حضرت طو محمد اولغليدر .
بو نده مذكور سلفار مدن فخر الدين ، سيف الدين ، سبحا نقل ،
۱۰ رمقل ، عصمت الله ، عبد الرحمن نك ترجمه حالرى «آثار» ده
ياز لنوب بعضيلرى طبع اولدى وبعضيلرى ده طبع اولنه چقدر .

۳

ولادت

۱۵ (۱۲۷۷ - ۱۸۷۸) نچى يىل ۷ نچى جمادى الاخيرة (۳۱ نچى ديكابرده)
چهارشنبه كون تاك وقتنده بومخت ومشتت يورنى اولان دنيايه -
كالمشم . وجودم ايسه بوكلمه مضافاتى ، كيچوسوى اوستنده اولان
(كيچوچات) واك نچى اسمله (يولداش) قريه سننده در .

5

ع

بو وقت آتام سفرده اولدیغندک ، آندک کلدیکی صوگ اسم و پروپ بی
طوغمازدک مقدم وفات اولان اوغلی رضا الدین اسمبله بنی هم تسمیه -
ایتمشدیر ،

س

۵

طغولیت وایک خاطرمده اولان شیار

بوکونده قریه لرده اولان اماملرنک کور کور شاری بر آز ایرکن اولورسه
کندیاری و خاتوناری ، عوام خلقتاریله برلکده ایگون و قرانلارینه -
یور مادکلری و بوندک اوستوک بالا قارار ایچون آسراولر ، قارچق -
و خادمه لر طوتاناری هم اولور ، لکن بنم آتامنک دنیاسی ایرکن اولادیغندنم ،
۱۰ همه یالک شول زمان عادتته کوره می نه در ایسه بونلرنک هیچ بری اولمای
یالکز آتام تربیه سنده و آنک سوتنی ایملکه اوسمش ایمشم ، قاین آتا -
وقاین آنا هم ده آتامنک برنیچه عدد ایروقز طوغانلری و بونلردک باشقه -
بعضی اقر باسینک یتیملری بیخند سندن عبارت اولان برعبله ده کیلون
اولغله خدمت ایلمش و خادمه فلان اولادیغندک جابلکده پچاه و اوراق
۱۵ اشارینه بنی آوب یورر ایمش .
نیچه آیلقی حالده سوتده کیسلدیکی و نیچه یاشنده آیاغمله -
یورمیه و سولیشمیه باشلادیغی اینستک یکم خاطرمده یوق . اگ مقدم

خاطر مده قالان شيارك ده نيچه ياشمده اولان حادثه لرايدك بيلمورم .
لكن اويمنك تورنده آق چالنه وياشل چاپان كيوب اوطور مقده اولان بر
كيمسه صفتي كوكلمه محفوظدر . بوكيمسه ظمه كوره آتام طرفنده اولان
بابام سيف الدين حضرت تاري اولور .

۵ مذكور بابام (۱۳۷۷-۱۸۶۱) نجي ييل ۳۳ نجي رجب -

وينوارده وفات اولديغندك ، بنم كوكلمه قالان صورتك ، وفات
كونلرندن آزوقت ايلك اولغله يكرمي دورت آيلىق وقتمده اولان بر
حال خاطر مده طورديغي آكلاشلنور . آتام حضرت نلرندك : « وار اوغلم ،
باياكي چاي ايجارگه آلوب كر ! . ديه قوشك بغمده نه آيتد يكي آكلاب
پتوب كيدو ايدك و كچكنه اوده طور مقده اولان باباكي يائينه كروب

۱۰

(باباي !) ديه آيتوب قولندك طوتوب چاي ايجارگه آلوب كرر ايدك ،
بابانك هم ؛ (آي اوغلم بني چاقرغه كرمش ، زور اوسلدي) ديه -
سويلنوب كرر ايدى « ديه حكاييت ايتد يكني تكرر ايشتمش ايسه مده
هيچ برى خاطر مده يوق .

۱۵ بروقت عابله مزدن كوب ذاتر برلكده اولد قارى حالده -

آتام ؛ « فرق آيبي ياشم اولدى » ديدكي سوزي كوكلمه قالمشدر ،
آتام ايسه ميلادى ايله (۱۸۱۹) ده دنيا يه كلد كنده بوسوزي ايشتمد يكم
وقت اوچونجي ياشمده اولد بغم وقت اولور . ظمه كوره آتام ايلك
خاطر لدم بكم زمانه اوشبوردر .

۲۰

قاج ياشمده اولمشدر « مونجه بلغه سي » نام اورنغه پچان

۶

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

۱۵

۱۶

۱۷

۱۸

۱۹

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

۲۵

۲۶

۲۷

۲۸

۲۹

۳۰

۳۱

۳۲

۳۳

۳۴

۳۵

۳۶

۳۷

۳۸

۳۹

۴۰

۴۱

۴۲

۴۳

۴۴

۴۵

۴۶

۴۷

۴۸

۴۹

۵۰

۵۱

۵۲

۵۳

۵۴

۵۵

۵۶

۵۷

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

۶۳

۶۴

۶۵

۶۶

۶۷

۶۸

۶۹

۷۰

۷۱

۷۲

۷۳

۷۴

۷۵

۷۶

۷۷

۷۸

۷۹

۸۰

۸۱

۸۲

۸۳

۸۴

۸۵

۸۶

۸۷

۸۸

۸۹

۹۰

۹۱

۹۲

۹۳

۹۴

۹۵

۹۶

۹۷

۹۸

۹۹

۱۰۰

مذکور سوز کو کلمہ محکم قالدیفندک بوندک حاصل اولان شنبه اوزون
 و قتره تارتلدی . حتی که نیچه زمانار صوک ، مکاریه نک بر یارمینکه (بازار)
 اودنی اولوب ، خلقتار صاتار ایچون نرسه آلوب وار دقارنی و مال آلوب قایتدقانی
 بیلدکم وکیبا کلرنک ده هیچ یرگه کتمای قالدقارنی آگلا دیغم صوکنده ده ،
 مکاریه نک اوز مزدن (بوکله) ده مشرق طرفنده اولق اعتقادی کو کلمده -
 محکم قالدقارنی . بوندک کوب زمانار صوک خریطه لردن مکاریه نک اورنی
 کوروب بیلد یکم صوکنده کوچ حاليله بویله اعتقادی کو کلمده چقارمق -
 میسر اولمشدر .

۵

لکن مکاریه نک نه کی اورن ایدکنی وکیبا کلر آندنه نیچون وارمقده
 ایدیکلرنی تکرار ایدرک ، مذکور آیزامدن نیچون صور مامشیدم ، بونی ایسه
 بیلمیورم . احتمال که بویله قایتاروب صور لوق بر حالده اولماشم .
 بوندک باشقه یاشد نبرو عادتتم ، بیلد یکم شیارنک اکثرنی هیچ کیمده -
 صورمای کندی کو کلم ایله اوزن و قتره فکر لب یورمک ~~معلومت~~ ایدی . نه قدر
 شیار اولور ایدی که اصلنه توشنما دیکندن مسرت چیکوب یورر ایدم ،
 لکن نیچوندر باشقه لردن صورماز ایدم .

۱۰

۱۵

بوجمله دن دد فضائل الشهور ۴ کتابی اوقود یضمده ایلیچ بیتنک
 اولان ؛ دد آتامز آدم علیه السلام نی یار اتماز ایدی ۴ عباره سننده ، کندی
 آتامدن باشقه ایلیچ بر آتا وارلغنی بیله دیکم و یار اتمق سوزنک ده سوک
 (هت) مصاسندن باشقه بر معناسی وارلغنی آگلاما دیغم سبیلی ، بو
 عبارتک نه کی سوز اولنه چغنی توشنمای اوتمشیدم همده ذهنی ده

۲۰

فوق العادہ ہو نکلے اشغال ایلمشیدم .

اور آمدہ او بیاب یوردیگز وقت ، یاشین یاشینلاب کوك لوکررگہ
باشلادی ، ایبدشاردن بری ؛ دد اوی گہ قایتیق اللہ بابای اوتلی -
چو قمار ایله سوقماسون ! . « دیدی شوگلا بنا یوگر شوب قایتوب
کیتدک ، لکن دد اللہ بابای « سوزنی اویمزده هیچ ایشتد یکم
پوقھ اولایغندک زیاده محب ایتدم و بونک کیم ایدکنی بیلہ آئی کوب
وقتار یوردم ، (بیشا وینک ۴ نجی سورہ ۱۱۱ نجی آیت تفسیرندہ
اولان سوزی خاطرہ کلور) .

۱۰ بوندک صوگ حتی (حلی) دیہ شہرق اولان برکتای اوقودیم
وقت ؛ دد قویاش بابود یغی وقت یالگز اوشبو کوننک ایکندی نمازی غنہ
درست « دیہ آیتش سوز معناسنی آگلا مای عاجز قالمشیدم . بونہ
دیمک ، یوقسہ کیچہ قویاش بابفاک وقتندہ اوقومش اولدیغمز ایکندی
یوقسہ چقندیمی ، دیہ تشویش ایله یوردم .

۱۵ جناب اللہ حضرتی حقندہ اولان افکام شول قدر عجیب ایدی کہ
بونی یازمیہ ایسہ اقتدارم یوقدر ، بر قدر منتظم اولان ملتبرده -
اوقوچی بالار حضور لرینہ کر دیکم وقتارده ؛ دکاشکی بر توری یول ایله
بو اوقوچی بالارنک کوکلارندہ اولان نعتشارنی کورہ بیلسم و اوشبو
بیوک بر عالم لر نک کاغذ لرنی آقتاروب ده جناب اللہ حقندہ اولان افکار لرنی

او قوسه م ایدی « دیه خاطر مه د ائم کلور .
 رسول الرم ، مکله و مدینه شهر لری هم ده رسول الرمنک
 شام سفر لری و ادهبلر حقارنده اولان خیال لرم (فضائل الشهور کتابنده
 او قودیفهم سوکنده) دخی عجیب بر روشلده ایدی .
 چوق شکر لر اولسون که (مکاریه) واقعه سنی تکرار صور مامشم
 صور مش اوله ایدم احتمال که دخی بر ایکی تورلی یا کلش جواب آلور ایدم ده
 دخی زیاده کو کلام آدا شمش اولور ایدی . حال بو که بو اورنده اشارت -
 ایتدیکم واقعه لر ، صوئق و قتلرم ایچونه بتونه فأنده سز اولما مشله .
 زیر ا بونلردن کندی بالار می تربیه ایدر ایچونه اوشبو قاعده لر نی استخراج
 ایتدم :

5

10

۱) بالالرنک صور دقاری نشیلر نی کامل اعتبار اوزره دگلاب مکن -
 قدر جلدی صورت اوزره درست هم ده قسفته و آچیت ایدوب آکالاتورغه
 تیوش ایتمش . بونی ایسه عاقله م ایچنده لایتغیر حکمی آلان دستور لردن
 طو تورسده ابراسنده قصور لق کویسترماز ایچونه بتونه قوتم ایله طرشتم .
 مکن قدر ، بالالرمه حقیقته خلاف اوله چوق جواب لری سویلما دم .

15

لکن بوزمان بالالرنک هر صور دقارینه طوغری جواب ویرر ایچونه بز م -
 کی آتالرنک اقتدار لری ایریشه بیلور می ؟ بروقت اوقاشهرنده بوسته خانه
 طوغروسندک اوتوب وارد یغمزده یا نمده اولان او علم عبدالرحمن : « انکای !
 بو تلغرام باغاناسی بو نیچه نیچونه تیمر حقیق تو مشروب ، باشنی بر لکه کرگزوب
 بیار گانار ؟ ! .. » دیماسنی . « بیلیمورم ! » دیه جواب ویرمک آتالغ -

20

- وظیفہ سنہ مناسب اولاد یغندن و حقیقتی بیہای طور وب، یا گلش یا خود
 مجرد ظن و تخمین ایله جواب و یرمک، ذکر ایتدیلم قاعده به خلاف اولاد یغندن
 تمام بر عجز لک که تو شدیم که بویله عجز لکی، شاگرد اوله رف مدرسه ده -
 طور دیمز ده مدرسه دره مدرسه که مناظره اید شوب بور دیکم وقتارده
 ۵ کور ما مشیدیم . دنیا نیک هر آغرتقی بر فائده به مقدمه اولاد یغندن بویله عجز
 هم مذکور چبق مسئله سینک سر و سبیلاری تتبع ائمه مه باعث اولمشدر .
 (۳) یاش بالارنی، ایلك او قودرغه باشلانند یغنده، ذهناری ادراک
 ایماز لک شیاری تلقین ایتک جائز دگل ایش . خصوصاً کندینک او ایچنی -
 و کور شیاری گوزل صورتده بیلیان بالارغه رسول اکرم احوالندن و جناب الله
 ۱۰ د ابر معلوماتاری و یررگه بجله ایماز ذهنی تحمل ایده چک کونارنی کورتوب شوگا
 کوره معامله ده اولنمق لازم ایش . معاذ الله اگرده بر بالاغه جناب الله
 هقنده اسلام او گرتک ظنیه موسوم کورس و یرلدیکی سببندن خلاف بر فکر
 اورنا شوب قالور ایسه، کوکلدن چقارمق زیاده مشکل اولور .
 معلومدر که انسانر برهان عقلی و برهان قلبی دینمیش ایکی توری برهان
 ۱۵ استعمال ایدرلر . برهان عقلی ایسه میزان فننده تألیف ایدلر کتا بلورده
 آچیق صورتده بانیلش ایسه ده، برهان قلبی ایسه بوکونه قدر کتاباره -
 درج ایدلماش وقاعده به ده قویلماشدر . احتمال که کلاچک عصر،
 بونی کندی اولادینه هدیه ایدرک تدوین ایتدره بیلور . خلاصه؛ یوز
 توری برهان عقلی ایراد ایدلن سور، مادام که برهان قلبی ایله توافق
 ۲۰ ایماز ایسه انسان اصلا دلیل عقلی آردند کتمیه چکدر .

۱۹

ایشته بوسبب ایچوک بالوقتنده بالاری تدریج اوزره همده برهان عقالی
تولیلری اسلام دأره سی اوزرندک یورومه سی حقنده بیوک براعتنا لازم کلور.
(۳) بالاره درس ویلورگه باشلان دیقی وقت ایله، کندی -
عقلاری ادراک ایدر درجه ده جغرافییه وتاریخ فنارندک معلومات ویرمک
لازم ایمش .

۴

تحصیل

قانعی بیل ونجه نجی باشمده تحصیله باشلا دیقی بیلیورم، لکن ظنمه کوه
(۱۳۸۳ - ۱۸۶۷) تاریخی کوز کوننده باشلاب آبرالمه ایاروب ،
کندی قریه مزدن (۳۰) چاقروم مسافه ده اولان (توربان شلچلی) -
مدرسه سینه واروب ، قایتوب یورمش اولسه م کرك :

(۱۳۸۴ - ۱۸۶۷) بیلی کوز کوننده یزنام الحاج غلمان افندی
ابن ابراهیم الکریبی حضرت تازی ایله (چیسطاپول) شهرنده اولان مدرسه
گه واردم . قمش کوننده بر مرتبه ، آشلق تاشوچپیار ایله برکلده اوزرگه
قایتد یضم خاطر مه کلور . بونده ایسه یزنام ده قایتمش اولسه کرك ،
۱۵ زیرا یاز کونی قارایریمیه وصولرده اقمیه باشلا دیغنده ، چیسطاپول
شهرینه ایلنجی مرتبه اوله رقا ، برچانه ده ایکی آت ایله ایوب اسمنده بر

- کس ایلته واردیغنی آچیق بیلورم . بوسغرایسه (۱۳۸۴-۱۸۶۸) ده فورال
 آخرنده یالکه مارت اولنده (تقریباً ذوالحجه ده ده) اولسه کرک .
- ایوب آغای اصل کیچوجات قریه سینک اولوب هر وقت آتامزه
 خدمت ایدر ، مینزله یارمینله لرینه ، یاخورد باشقه بر لرگه سفر یوردینک
 آتارنی طوتوب کوچر اوله رف یورر ایدی . بن ایسه کند یسنی غایت سور
 ویشول جهتده بونکله برلکده سفرده اولقغنی تختیارلق ظن ایدردم .
- (قوزای) اسملو بر مورد و ا قریه سنده آتار آشاتوب طور دیغمزده ایوب
 آغای ایله ، اورامغه چقوب اونکان وارغانلری تمانشا ایدوب طوردق . بو
 وقت نه مناسبت ایله در ، کله چک منزل (استانسه) نه اسملو و بو اولدک
 نیچه چاقروم ایدکنی صوردم ، گرچه یورمکده اولان یولوز ، (قران - اوفان)
 بوچته یولی اولدیغندک چاقروم باغانه لری اوطور تلمش ایسه ده غالباً -
 روسچه رقم لری بیله ماش اولسه م کرک . نیرا بوندک سوگ (شاپچی)
 گه وارد یغمده ، بتون مدرسه خلقی روسچه رقم بیلدیکمه تعجب -
 ایدرک سویلشور لر ایدی .
- ۱۵ بنم سؤالمه جواب اوله رف ایوب آغای نیک ویرمش معلوماتندک
 بیوک بر مسئله چقندی ، شو یله که ؛ ایکی یرده اون یکر می اولنه چغنی
 ایوب آغای بیله ایتدیکی حالده بن آگا معترف اولمادم . آخیرنده ایوب
 آغای ایکی یکر می و ایکی اوتوز نیچه اوله چغنی تفصیل ایله صور دیغنده
 بن ده ؛ ایکی یرده اون یکر می ، ایکی یرده یکر می اوتوز ، ایکی یرده اوتوز
 قرق ، ایکی یرده قرق ایلی ایکی یرده ایلی آتمش دیه مرتب شول طریق
- ۲۰

23

۱۳

ایله ، ایکی برده طقساک یوز اوله ده ، دیه کندی فخریمی سویله دم . بونی
 ایشتک یکنده ایوب آغای قهقهه لر ایله کولدی . اوله دگل بلکه شوپله -
 دیه یولغه توشرر ایچون بر مقدار چالشدی ایسه ده ، بونلر هر وقت
 اویناب ، کولب سویلد یکلر نلدک و هر وقت اولان خبر لری عکسینجه ظهور
 ایتدیلنی ایکی دفعه تجر به ایله یکنده ، ظاهره کندی اعتقاد منده ثابت
 کی کورندم ایسه ده ، ایچمه بیوک بر شهبه وار ایدی .

اورامدن کروب چای ایچه باشلا دیغمز ده ، آرامزه اولان -
 محاوره نی ایوب آغای یز نامز حضرت ترینه حکایت ایتدی . یزنه مزاشنی
 آکلادیغی ایله طورنی بتون بتونه تبدیل ایدرک بومسئله حقتده بگا گوزل
 معلومات ویردی . مشار الیه حضرت لری اخلاص ایله دگلا وچیلره سوز
 سویلمیه سار انلق اید وچیلردن اولاد یغندنک ، بنی تمام دوشوندردی
 او شبو ساعتده اعتبارا بر ده ایکی برده یگر می اوتوز دگل بلکه قرق -
 ایدیلنی گوزل آکلادم .

طقوزنجی باشمده ایکن وقت منده علم حساب دانه ائک ایلک آلمش اولان
 درسم او شبو اولدی . لکن دو ایلک درسم ، دیدیکدن بوندن صوئک
 دخی درس الدیغم آکلانده سونک ، زیرا او شبو درس استاذ دن او گرنیدیم
 حساب درسلر نیک اولیسی اولدیغی کی صوئکی هم اولمشدر . بوندن باشقه
 ایسه هیچ بر استاذ دن علم حساب درسی او گرنیمیه موفق اوله مادم .
 بو واقعه ده : « ائک ایلک اوله رق بالاره حساب ذهنی درسلری
 لری او گرتمای بلکه خار جده اولان بارماقتر ، یاخود چیکلاوک و آلا کی -

20

حقیقی شیاردہ حساب در ساری باشلامق اقتضاً ایدر ایتمش» دیہ ہر
حکم چخاردم .

(۱۸۶۸-۱۳۸۵) دہ مای (صغر) آئندہ، چیسٹاپول شہرندہ

قایتوب جای وکلہ چک قشٹی اودہ کچردم . زیرا یز نامز حضر تہری (مینلبا)

۵ اولینہ امام اولمق بولندہ یوردیلکندہ مدرسہ گہ وارا آلامدی . یاش اولدیغم
جہتلہ بنی ہم آتا و آنام چیسٹاپولہ بیار مادیر .

(۱۸۶۹-۱۳۸۶) دہ کوز کونندہ (توبان شالچای) دہ اولان

مدرسہ گہ واردم . سوکرہ ہر ییل کوز لکدہ واروب جای لکدہ قایتور

وبعض ییلر جای کونارندہ ہم طورر ایدم . اوشبور روشدہ شاگردلک

۱۰ لک کونارمی مذکور مدرسہ دہ کچردم . بو مدتہ آتچق (۱۳۹۶-

۱۸۷۹) ییل مارت (شہر ربیع الاخیر) آئندہ، چیسٹای مضافاتک

(کیزلو) قریہ سینہ برسبب ایلہ واروب تقریباً (۵۵) کوز قدر -

طوروب قایتدم . مدرسہ دہ اولان عمر لرمنک قسم اعظمی متعلمک وبر

حصہ سی دہ معلم و خلیفہ لک صفتیلہ کچدی، اخیرندہ دہ (۱۳۰۶-۱۸۸۹)

۱۵ ییل ۳۱ شوال یکشنبہ کون (۳۱ نچی مای) شاگردلک کونارمہ و مدرسہ

عالمہ و داع ایدرک (توبان شالچای) قریہ سندک مفارقت ایتمم .

چیسٹاپولہ بر قش و توبان شالچای مدرسہ سندہ یگر می قش اولہ رق

مجموع مدرسہ کونارم یگر می بر قش اولمشدر . بو وقتہ یاشدہ (۳۱) دہ

ایدی .

۲۰ مدنی ملتار، منتظم ملتبارندہ یگر می بر قش مدتہ غیمنازیہ

ورد يالنى كى ملتبارنى كچوب دارالغنوه و آقاديميه اردن بر قاچ شعبه لرى
تكميل ايتدكارى معلومدر . فقط بزم عمر لر نه يولده كچدى واستقبال لرى
تأمين اچون نه لر اوقودق ؟ ايشتنه بونلرى بيان ايتمك قصديله -
كله چك بابارى يازميه لزوم كورلدى .

۵

اوقومش اولان كتابلارم

الذ ايلك اوقودىغم كتاب خاطر مده قالدیغنه كوره قزان شهر نده باصامش
(فضائل الشهور) اسملى اثر در . بو كتابى هيچ اوفودميورم . طشنى كوك
كيندر ايله قاپالاب كيندرنى ده قاطرغاغه قامر ايله يابشدر لمشيدى .
باش كاغدى توشوب يوغالش و باشقه سلامت قالش كاغدلرينك ده
كوب سوزلرى چراغ باشى توشوب ياندر دىغندك يوغالوب بتمش ايدى
به ايسه بسم الله آيته رك ايلانچى بتينك اولكى يولينك باشى اولان :
« و آتامز آدم عليه السلام نى ياراتماز ايدى وغير بيغمبر لرى ياراتماز -
ايدى » ديه درس باشلادم .
بوندر مقدم ايسه طبعى الغيا ، هفتيك ايجكى وهفتيك -
سوره سى ، بدوام ، تقى عجب ، آخر زمانه كتابلرى اوقومش اولورم .

۱۰

۱۵

۱۱	۱۴	زیرا خانہ مزہ اولان سبق بالارینہ آبسطالمر طرفندک اوشبورو شیخه واوشبو کتابردن درس ویرلور ایدی .
		فضائل الشهوردن صوئک ملهه السالمین ، فرق حدیث ، شروط الصلوة کتابری اوقودم وچیسطاپول شهنده یزنه مزدن یک - حکایت ، حمد ب حد ، صفوة المنقولات ، امالی ، تعلیم المتعلم کتابرف اوقوب کچدم .
۵	۱۰	توبان شلچای گه وارد یغمده سوانخ ، فقه الکبر ، نصا الاخبار شرعة الاسلام ، حلبی ، کتاب الاربعین اوقوب مدرسه لرگه باش - استاذ اولان عبد الفتاح حضر ترندن نظامی درس اوله رق اوشبو کتاب لرنی اوقودم :
۱۰		بدان ، شرح عبد الله ، قواعد ، عوامل ، نموذج ، عین العلم ، کافیه ، ایساغوجی ، شمسیه ، زبده الاسرار ، تلخیص المفتاح ، شرح عقائد الفتازانی ، حاشیه فیالی ، حاشیه سیالکوتی ، توضیح وتلویح ، شرح عقائد الدوانی . بو کتابردن توضیح ، تلویح ، شمسیه ، کتابرنی تمام اوقوفت ممکن اولمادی ایسه ده ، باشقه لرنی حتی بردرس قالدرمای اوقوب تمام ایتدم .
۱۵		ذکر ایتدیکم کتابردن درس آلد یغم وقت ، استفاده ایلد یکم - اثر لر بو نردر : شرح جامی ، ایساغوجی گه حاشیه صادق ، شمسیه گه سیک حاشیه سی ، شرح دوانی غه اسماعیل کلنبوی حاشیه سی وغیر لر کندی کند یمدن درس آلتی اصولیه اوشبو کتابرا یله اشتغال ایتدم :
۲۰		

21

شرح حكمة العين ، شرح مواقف ، تفسير بضاوى ، مرقات الوصول
ومرات الاصول و بونارك حاشيه سى ان ميرنك وغير لر . بوناردن باشقه
زيراك شاگردلردن معدود اولان بر گروه ايله برلكده باشندن مرتب
اوله رق سلم ايله قاضى مبارك حاشيه سنى بر مقدار كوردك .
هر كيمه معلوم اولد بغيته كوره اسمارنى يازديغم كتابارنك
هيچ برى درس كتابى دكلدر . تفسير بضاوى ايله توضيح استثناء -
ايدلنسه هيچ برى شاگردلر ايجون روح ، حيات حتى كه وجود ويره چك
هم ده هيچ برى اسلامه محبت ايندره چك ، غيرت وحميت اربابى -
ايده چك شيار دكلدر . انالله وانا اليه راجعون .

5

4

10

استاذلرم

خاطرلاديلم استاذلرم طبعى آنا و آنام ، هم ده بيوك طوغمه لرم اولسه لر
كرك . خاطرمدده اولانلرى ايسه يز نام غلمان افندى ابن ابراهيم الكريمى ،
حسين افندى ابن محى الدين الماقتمه وى ، محمد حنيف بن عبد القيوم
الشاچلى ، عبد الفتاح بن عبد القيوم الشاچلى ، محمد بن عبد الله
الليزلوى ، سيد على الظاهر الوترى در . بونار آراسنده انك اوزون

15

۱۲

۱۸

مالا زمت ایتدیکم ذات عبد الفتاح الشالچای اولوب، ائک آز استفاده -
 ایتدیکم ده حسین افندیدر، حسین افندیدر، برو نهایت ایکی هفتنه قدر
 او قوش اولسه م کونک، محمد الکیزلوی حضورنده بر قدر قرآن شریف
 مشفق ایتدم، سید علی الظاهر دن اولیات و بعض اعزاب او قودم .

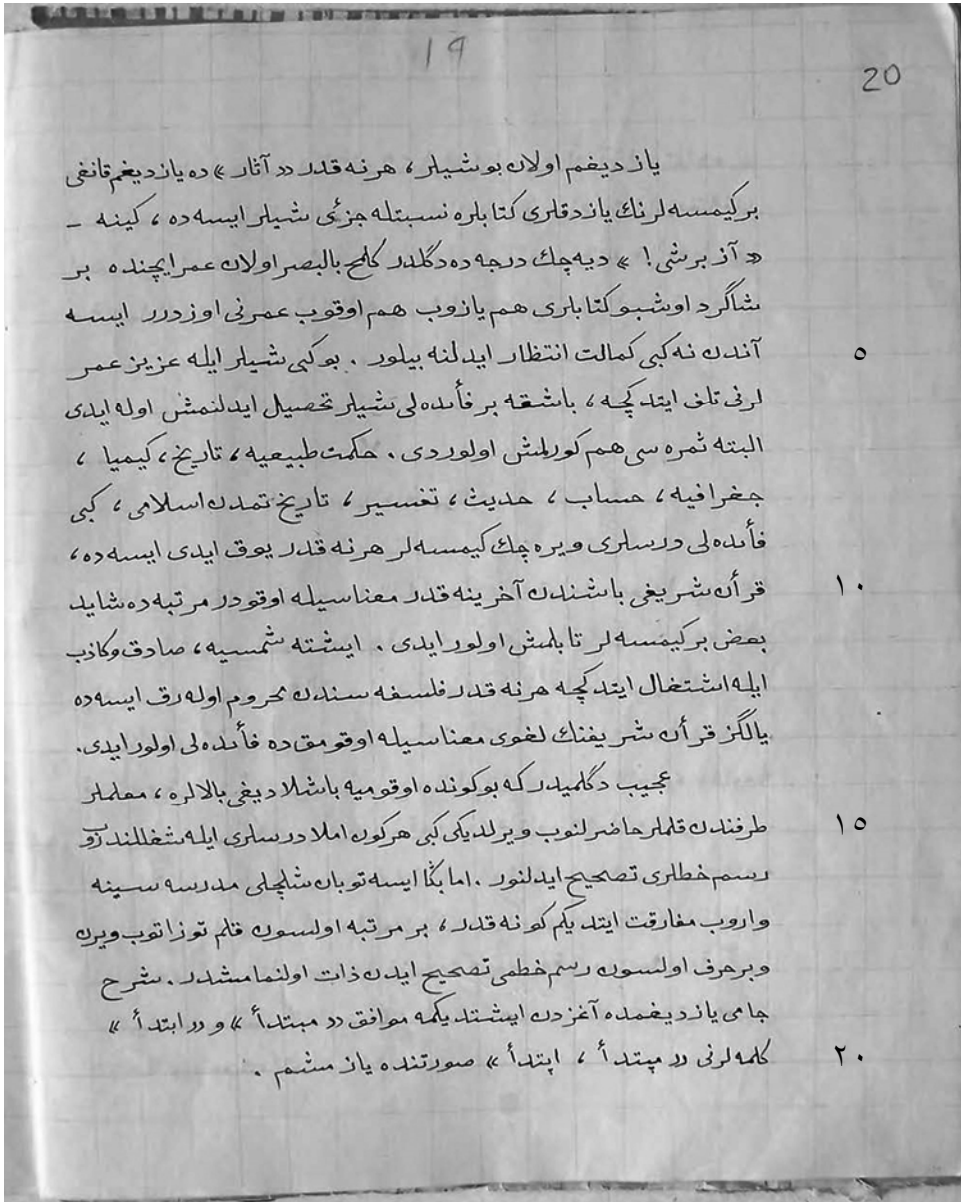
۵

۷

کوچروب یازدیغم کتابلر

- بدان اوچ نسخه، شرح عبد الله اوچ نسخه، قواعد و عوامل بر نسخه
 منصور حاشیه سی باشندک اوچ فورمه بر نسخه، کافی ایکی نسخه، شرح
 جامی بر نسخه، زبدة الاسرار بر نسخه، خیالی حاشیه سیننه اولان -
 سیالکوق حاشیه سی بر نسخه، صادق ابتد اسندک دورت فورمه بر
 نسخه، قصیده منفرجه شرحی، تعلیم المتعلم طریق التعلم، مقدمه
 جزریه، خالد الازهرینک مقدمه جزریه اوزرینه اولان شرحی، -
 رجوزة السیوطی، عبر العالم، مختصر الوقایه، جمله سی بر نسخه -
 بونلر فی ایسه هر برنی اوزم ایچون یازدم، لکن بعض وقت کاغد ناچار -
 لغندک، یا خود قارا بوز و قلغندک، و بعض وقت مدرسه بوشلگی
 سببندک یازمش کتابلرم بوزلور و شو سببندک ایکنچی حتی اوچونچی
 نسخه لر وجوده کتور ایدم .

۱۵

یازدیغم اولان بوشیار، هر نه قدر «آثار» ده یازدیغم قانغی
 برکیمسه لر نك یازدقاری کتاباره نسبتله جزئی شیار ایسه ده، کینه -
 «آز برشی!» «دیچک درجه ده دگلدن کالج بالبصر اولان عمر ایچنده بر
 شاکرد او شبو کتا باری هم یازوب هم اوقوب عمرنی اوزدرر ایسه
 آندک نه کی کمال انتظار ایدلنه بیلور. بوکی شیار ایله عزیز عمر
 لرنی تازی ایتدکجه، باشقنه بر فائده لی شیار تحصیل ایدلنمش اوله ایدی
 البتته ثمره سی هم کوریش اولوردی. حکمت طبیعیه، تاریخ، کیمیا،
 جغرافیه، حساب، حدیث، تفسیر، تاریخ تمدن اسلامی، کی
 فائده لی درساری ویره چک کیمسه لر هر نه قدر یوق ایدی ایسه ده،
 قرآن شریعی باشندنک آخرینه قدر معناسیله اوقودر مرتبه ده شاید
 بعض برکیمسه لر تابلیش اولور ایدی. ایشته شمسیه، صادق و کاذب
 ایله اشتغال ایتدکجه هر نه قدر فلسفه سنده محروم اوله رف ایسه ده
 یالکز قرآن شریف نك لغوی معناسیله اوقومقده فائده لی اولور ایدی.
 عجیب دکلمیدر که بو کونده اوقومیه باشلا دیغی بالاره، معلم
 طرفندن قلمر حاضر نوب ویرلدیکی هر کونه املا درساری ایله شغللند
 رسم خطاری تصحیح ایدلنور. اما بکا ایسه توبان شایلی مدرسه سینه
 واروب مفارقت ایتدیکم کونه قدر، بر مرتبه اولسون قلم توزا نوب ویرن
 و بر حرف اولسون رسم خطمی تصحیح ایدن ذات اولنما مشدر. شرح
 جامی یازدیغمده آغز ده ایشتندیکمه موافق «مبتدأ» و «ابتدأ»
 کلمه لرنی «مبتدأ» «ابتدأ» صورتنده یاز مشتم.

ادبیات ایلہ اشتغال و غیر احوال

- «ادبیات» دید یکدم بولون ادبیاتنه کوئلر کتاسوه ، بلکه بوندله بر قاج
 ییلر مقدم اولان ادبیات اوله پیقدرد ، بز ایسه باشقه بر تعبیر ایدیه چک
 سوز تابما دیغمن جهتله ، آناری ده «ادبیات» دیه تعبیر ایدرگه مجبور -
 اولدق . بولونکی ادبیاتمز ایسه بر ایکی کونلک شی دیه چک قدر یالکیدر .
 ۵ شاکردلک کونلر مده بردفعه «اسماعیل حاجی سیاحت نامه سی»
 ایله «تواریخ بلغاریه» نام کتابلردن یانمه نسخه لرنی اله توشروب اوقود
 بوندک صوکر بغوز نیک قصص الانبیاء سنی ، تاج الدین تفسیری ، رساله
 عزیزه وانوار العاشعین ، طوطی نامه ایله آلتی پارمق دیه شهرت اولان
 ۱۰ اثر لرنی مطالعه ایتدم .
 آلتی پارمق دید یکم مناسبت ایله بر شی خاطر مه کلدی که اگرده بو
 یرده یازماز ایسه م شاکردلک کتابینک بر کاغذینی کویسترمای قالد ریش اولورم .
 شویله که ؛ استاذ مز حضر تاری حج سفرینه کتمکله بر قدر حامیسز قالشیت .
 ۱۵ مدرسه ده اولان خلیغه لرنگ هیچ برینه انتساب ایتمای ، یالکز اوز باشمه .
 اوقوب تحصیل ایتدیکم مدرسه ایچنده بیوک واقعه لرده معدود اولور -
 ایدی . فقط بو شی هر نه قدر بیوک قباحهت ایسه ده ، خلیغه لره انتساب

۲۱

۹

ایده شریک درون تو بانه درجه ده اولاد بیغم ایچونه، جزاً ویرله سی لازم اولان
 قباحته اولدیغی حقنده اتفاق واقع اولاد بیغم، اورندک اورنغه سوز
 تاشوب یوروچی شاگردلر (طوغروسی - پوچتارلر -) ده ایشلار ایلدم.
 هر نه قدر جبنلگم ایله بواشنگ عاقبتندک قورقندم ایسه ده، کنندی عادتمه
 همیشه دوام ایلدم. اییدنلارم او یودقاری صوگ پرده توشروب آتی - ۵
 پارسنت قاراب اولور دیغم وقت یاقه می اله ویردم. شو ییله صوتسکی اسمینه
 لانتق اولان قوشتانک شاگردلر (طوغروسی ده شیطانک یالچیلری) کتاب قوطلده
 اولدیغی حالده باصدیلر و چوق غیرتار کوستردیلر. «بو ییله تقریح وتویخی
 ایملکه درسز، قباحتم نه در؟ ..» دیه بیلدم ایسه ده: «نه کی کتاب
 قارامتده سن، عیبلی ایدیکنک ایله اعتراف ایدرک عذر صورمتک توش
 اولدیغی حالده، هیچ حیاً ایتمای قارشو سویلمکده درسز، آرقاگ بوینه
 قامچی صوزوب صالحه م قباحتمک نه ایدیکنی بیلورسن، ایشتنه قامچی! ..»
 جوابنی آلدیم. هر نه ایسه بواش ایله بر آیدن زیاذه محکوم اوله رق طور دم
 ایسه ده، صبر لره برین اولمادی.

۱۰

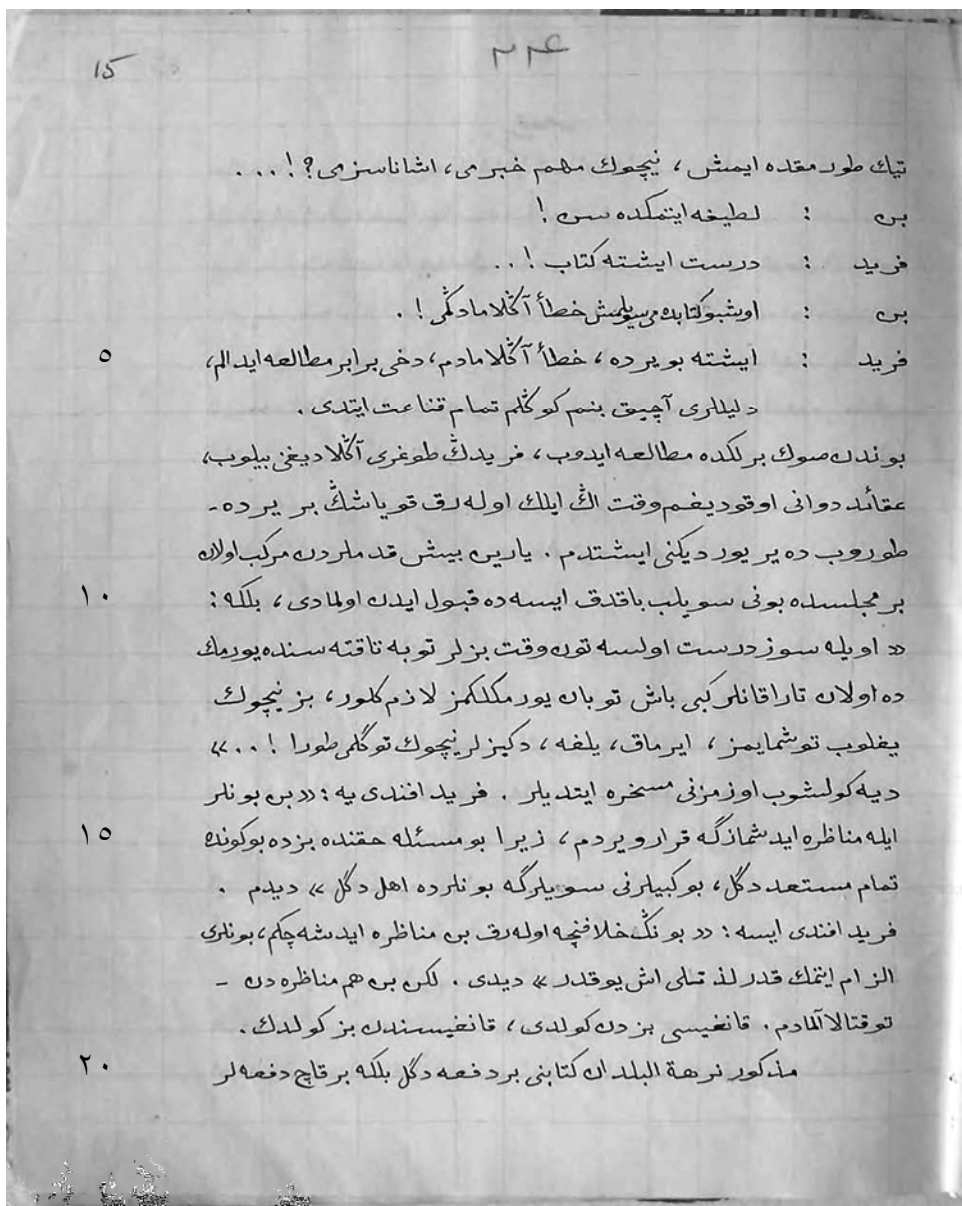
۱۵ محترم یز نه م الحاج غلمان افندی الکریمی حج سفرنده کندسیله
 برابر ایکی نسخه «وقت» غزیته سی کتورمشمیدی. بونی ایسه تعام -
 حرص ایله نچه دفعه لر مطالعه ایلوب برشی آگلا مادم دیسه م جا سز.
 هیچ خبرک باش یوق، آخری یوق! .. (ظنر ایدرسه م ابومسلم الخولیل
 ویکله فیروز آبادی بوساعتده قبرندک طوروب چقسه و شوساعت ایله،
 المؤمنده، یاله اللو! جریده لرینک الک صوگ عددلر نی اوقوسه، بضم کبی

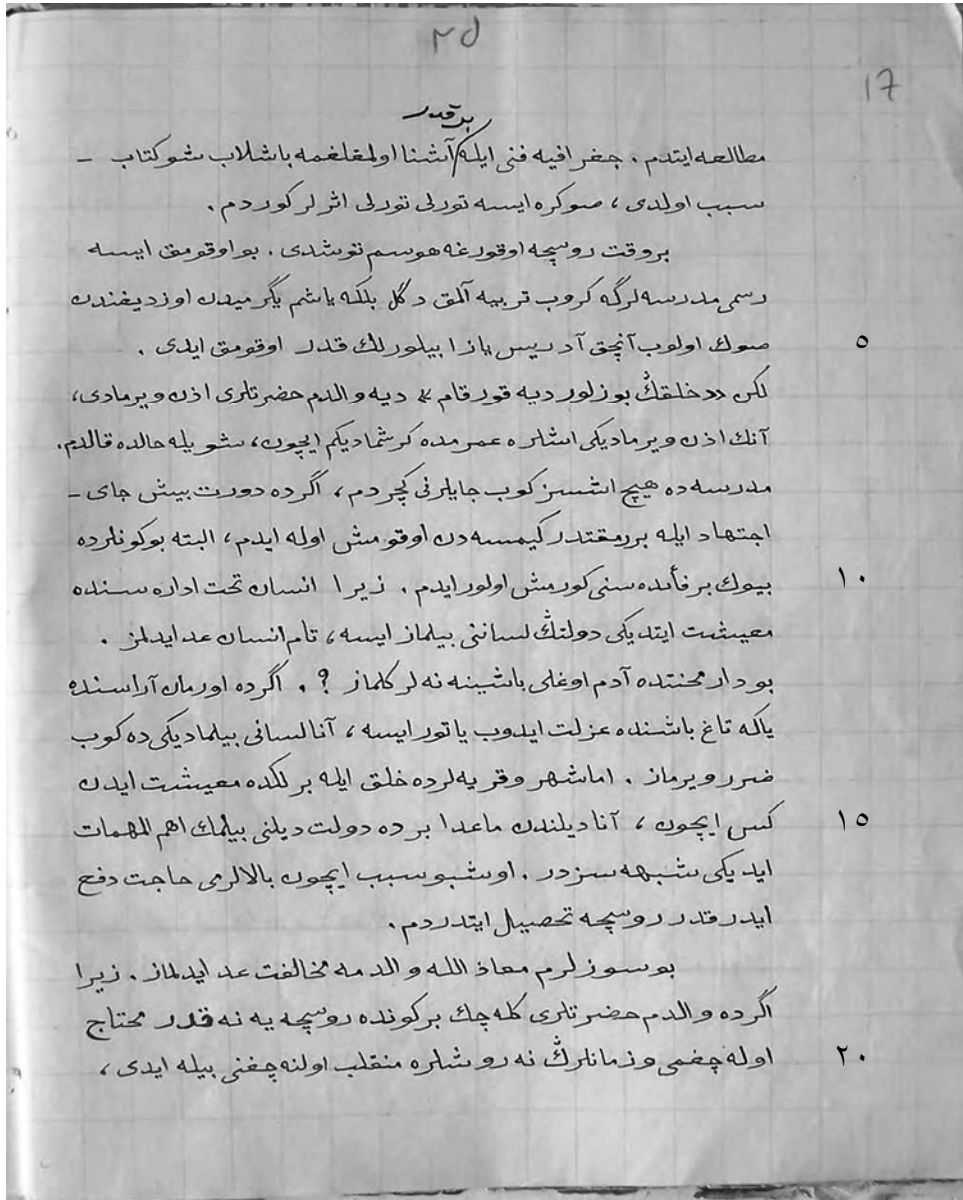
۲۰

هیچ برشی بیلیه چکار دو! .

- (۱۸۸۴) تاریخندہ ، سنبر ولایتی (شاہ میرزا) قریہ سندہ
 قرآن شریف مشق ایتمکده اولانہ شریک دسسم واک سودیکم آرقاداشم
 فرید ائندی مای باله ایوبه آئنده اولسه کرک مخصوص بر مکتوب یازمقله
 ۵ (ترجمان) نام پر غزیتہ نشر اولنمقله حتی بر نسخه سنی کندیسسی کوروب
 اوقود یغنی یازدی . کوز نو یابر آئنده اولسه کرک فرید ائندی بزم -
 یانمزہ کلدی . (ترجمان) حقندہ عریض و عمیق مشاوره لر ایدوب ،
 ایکیمز بر کلده اداره سینہ خط یازوب ، صور دق . بزله ایسه اولگی
 ییلینک انک صوگن نسخه سی اولان (۲۷) نچی نومیری کلدی . فقط بود فمه
 ۱۰ بز بونی مطالعه ایدوب آکلادق ، حتی بر قدر لذت هم تابدق و مناصفہ
 ایله دورت روبله پاره بباروب مشتمری اولدق . شونده ایسه بوکونه
 قدر بر نومرو سنی فوت ایتمای همان اوقوب کلدم .
 غزیتہ حقندہ مدرسه شاگردلرینک فکرلری نه اولدیغنی او قوروم
 ایچونه نه قدر سوزلر ایشدوب ، دین چہتینچه نه قدر متهم اولدیغنی
 ۱۵ سویلمیه لزوم یوقدر . بوکونده شهر مدرسه لرندہ ، بر قاج عدد ، ترکی
 عربی ، روسی جریده لر انوب اوقولدیغنی کوروب طور مش شاگردلر ، بنم
 یاز دقارمه احتمال بر قدر مبالغه صغتی ایله باقارلر .
 بالا وقتده ، مدرسه ده بر کلده یوردیلمز شاگردلردن بری -
 اورنبورخ شهرندہ دارالعلمین مکتبده اوقوب چقوب کندینک روس
 ۲۰ لسانی معلمگی ایچونه تعیین ایدلر اورنینه وارد یغندہ بولی مدرسه من

- اولاد قريه گه دوشد يکندن مدرسه له يانمزه کلدي . بز مايسه شرح
 موافق مطالعه ايديوب اشتغال ايتد يکمز وقت اولد يغندن ، هيئت ارض
 حقتده روسلرک فکري نه دره عبارت ايد يکني بيلک قصديله معلم
 افندي ده : « روسلر يرنى براورنده ثابت مي ياکه هميشه توبان کنگله مي
 ۵ ديه اعتقاد ايدر لر ؟ » ديه سوال ايتدک . معلم ده : « بن اوليه -
 امثاللري ايشتمادم ، لکن اوقوز يغمزه کوره ير مشرق جانينه سپر
 ايلکده در ! » جو ابني ويردي . معلمک سفرى عجله اولد يغندن ، بز
 ده مفارقت ايتدى . بز ايسه فريد ايله شرح موافق و هاشيه لرينه
 دخى مراجعت ايدرک اوزون اوزادى يه بومسئله حقتده فکريورتک .
 ۱۰ انک آخر ده ده : « يا باخواندى هيچ شى بيليمور ~~وياکه روسلر هيچ شى~~
~~بيليمور~~ وياکه روسلر هيچ شى بيليمور لر ! » ديه قرار ويردک .
 محترم بز نه م الحاج غلام افندي الکريمى حضرت تارينک حج -
 سفرنده آلوب کلديکى کتابرى آراسنده و نزهة البلدان ، نام بر جغرافيه
 وار ايمش . بن ايسه بوئى عاريت بوللر مدرسه يه آلوب کلمشيدم .
 ۱۵ بن باسفته بر کتاب ايله مشغول اولد يغم ساعتده فريد افندي نزهة البلاد
 فى کندي بوله سنه آلوب کتدى . دورت بيش ساعت صوکره ، ايتک
 بکلب ياتد يغم وقت طلشده ده فريد افندي ، کلمکه ، مهم واقعه
 وار « ديارک اوت ياندرتدى .
 بن : نه وار برادر ! . . .
 ۲۰ فريد : بولند يغمز ير يورمکده ، قوياش ايسه براورنده -

بر آزغنه دگل حتی بنی ریالنی، غیمنازیہ، اونیویرسیتلرہ قدر -
ایر شملکہ مساعده ایتمش اولوردی، اگرده والدم قبیلندن روسچہ اوقوق
فساد اخلاقه سبب اوله چق دیه بیلسه م ایدی، بالارمه حتی بر حرف
روسچہ اوقودرغہ راضی اولامش اولوردم .

- ۵ جماعت ایله نماز اوقولدیغی وقت روس قدر روسچہ اوقویا
ذاتلر برلکده نماز اشتراک ایتدی یکاری، حالده، روسچہ اوقوماش
سوداگرلرک ددطهارت یوق! « دیه تمام راحت اوطوروب قالدقلرنی
اوقاشهرنده مجلسلرده کوب مرتبه کوردک، هر توری عملر نیته
کوره در، بنی روسچہ اوقوتما دیغنده والدم حضر تارینک نیتی گوزل
۱۰ ایدی، شول جهندن حسابسن مأجور اولسون! بالارمه روسچہ
تحصیل ایتدر مکده بنم هم نیتم گوزل ایدی، گوزل نیتمه کوره جاب الله
بنی هم مؤاخذه ایتماسون! .

- مدرسه ده وقت کتاب کوررله حسرت چیکوب عمری اوزدریغ
ایچون اوفایه کلد یلمده دیشم وطنرا غمده آرقدروب کتاب جمع ایتدم .
۱۵ بوکونده ایسه مجله اولان کتابرم، دفتر موجبچه تخمینا (۱۰۰) مجلددر.
بوکتابلر آراسنده تاج العروس، نیل الاوطار، قاموس الاعلام، اغانی کبی
بیوک کتابلر واردر . بوکتابلرک کوبسنی ایکی واچ کره لر قاراب چقدم .
ظن ایدرسه م کتابرمدن مطالعه ایتمادیکم برلری یوقدر . ومع ذلك -
خاطرسن لک بلیه سی ایله کوکلمده بیک آرسوز قالور . حتی برنی بیلک بیک
۲۰ ایلکسنی اونودرم، ومع ذلك بویله مختلف ذاتلرک کتابلرنی قارامق -

افلا قمی اولگی حمله کوره بشول قدر تعدیل ایتدی له، جناب الله شکرانه
 ده عاجزم. انسان کرده یالگن ایکی اوچ ذات کتابنی کوروب آنار رأینه گنه
 وافق اولور ایسه، غایت فنا و ضررک برتعصب آستونده اولور ایتمش.
 ایلك حالده بن شعوبله ایلم. صوکره ایسه مختلف فیلسوفار، وبرینه
 تمام ضد رأیده اولان ادیبیر، تورک مذهبیره منسوب اولان فعیهار.
 کتابنی اوقوب، مجموع سنده برتربیه آلم که بونک سایه سنده؛
 «لا اله الا الله محمد رسول الله» دیکمه لرنک جمله سی ^{عالمی} مسلمانان
 اولوب، دین قارنداشلرم؛ آتامز آدم ایله آنامز حواره تارالان خلق -
 جمله سی قان قارنداشلرم اولوب، هر برینه گوزل معامله لازمدن، رسول
 کرم طرفندک بیک و تعیین ایدلیمان مذهب لرنک هیچ برینک قوت و حکم یوقد،
 مسلمان اولد قلمی صوک جمله سی برابر در؛ دیه بر واکر تحصیل الیرم.
 اذارجع الحکیم الی حجاج
 تهاون بالذاهب و ازدره

۵

۱۰

۹

اعتقاد لرم

۱۵

مدارسه لرده، خصوصاً قش کونارنده شاکردلر طرفندک جن کورملک
 بالار جنالانوب خسته لرنک، آنارنی آذان اوقوب او شکرملک، اول -

۲۱

۱۷

وقتدره عادت حملنده ایدی . جنای بالاردک کیمنی کوردک آیت؟! « دیه
 سوروب ، اگرده بررکشی اسمنی آیتور ایسه ، آنک اسمنی کانگدکه یازوب
 یاندرلر ، آیتماز ایسه و نه ایچونه آیتمور سمن ، یوقسه آیتور گه می
 قوشمورلر ، یانلده کیملر وار ، کوزگه کیملر کورنه در؟! « دیه آقوب ،
 ۵ باغروب قورقتورلر حتی بعض وقت یا کاقارینه اوک صولینه صوغوب جنلی
 بالارنک کوزلرندک اونلر کورسترلر ایدی . تونله طشقه چغغان بالار ،
 بروقت چر چوکلوب یوگروب کرلر در آشخانه ده جن کوردک! « دیه -
 ترتر قالدراشوب یاقورلر ایدی . الحاصل مدرسه لرتون بتونه جن مملکتی
 اولوب ، شالگردلر ایسه بوناره اسپر آلمش کیسه لرفغتیله طورلر
 ۱۰ ایدی . خلیغه لرده : « کتاب قرآن کوب اولان اورنده جن کوب بوله »
 دیورلر و بالارنی هر وقت جن ایله قورقتورلر ایدی .
 مدرسه دنیا سنده ، بویله قور^{سبندله} کور^{سبندله} ، خسته لکر زیاده ضرر
 اولدیغنی فایرلب : « جن کورمک سوزلری بوش سوزلر در ، جنلرده
 آدم بالاسینه بر قورقنچ یوق ، بن ایسه نیچه قشالر بومدرسه ده -
 ۱۵ طوروب ، برمرقبه اولسونه جن کورمادم و آنلرده بر ضرر ده اولمادی ،
 بوندک سولک هم اولیه چقدر ، بتون مدرسه ده اولاه جناری قوروب
 یباره چکن! « دیه هر وقت سویار ایدم ، بوندک مقصود ایسه بالکر
 بالار آراسنده اولان قورقولرنی و جن حکایتلرنی بتورمک و قوتنده
 توشرمک ایدی . فقط موسمز سویلنلاک سوزلر هر وقت اوت -
 ۲۰ قوتاشمش داری قبیلندن کورتارلب کتد یکنده بنم سوزم ده سرعت

۲۹

۱۵

عجيبه ايله تار العوب بيوك اثر پيدا ايتدى . حتى كه بعض بر خير خواه اولان ايبك شاردن بويله برسوزى سويلمه ماي ايدى دييانلر اولدى .

هر نه ايسه مذكور سوزى بر مرتبه دگل كوب مرتبه سويلمش اولديغدن انكار ايتك جانز دگل ايدى . نه حكمته مبنى سويلد يكي بيايه ايتكده هم بر فائدك كورماز ايدى . بناً عليه مذكور سوزى اعتقاد ايله سويلد يكي اعلايه -

۵ ايتدم والسلام ! . مخالف طرفندن : دد آكاشيطانه ده جواب تابماز !...»
ديه سويلند يكي ايشتولديكلندن قلمه بيوك بر قوت حاصل اولمشيندى و شوسبيلدن هيچ كيمدن قورقوب طور مانغه قرار ويردم .

الحاصل : « خسته لكركنك سبيلرى جنار دگل ، بلکه حفظ صحت قاعده لرنى رعايه سزلك هم ده جنارنك آدم بالاسى ايچونه ضرر ويره چكلىرى ثابت دگل ، صند و قارده اولان آنچه لرنى ، آزار لرده اولان آتارنى -

۱۰ اوغريليان جنار نيچونه آدم بالاسينه خسته لك و يرسونلر و ضرر كوتور سويلر ،
لر بالارنك جنلنولرى جنار دن دگل ، قورقورندن !...» ديه طوغريلده طوغرى بردعواده اولندم .

۱۵ هر نه قدر : در قرآن شريف جنار وارلغندن خبر ويرمكده در ايمدى قرآن اثبات ايدك بر شينى نه دليل ايله انكار ايدر سز ! « دييانلر اولدى ايسه ده : « قرآن شريف ايسه جنارنك وجود لرنك و بعض -

پيغمبر لرگه معجزه ايچونه بعض عمللرده اولندقارندن خبر ويرر ، آندك ايسه ، آتارنك بوكوننده ده خسته لك ره سبب اوله چكلىرى لازم -

۲۰ كلماز ! « ديه مدافعه ايدر ايدم .

- بوابدہ اولان نادرہ لرم آزدگلدر . لطیفہ اولسون ایچون -
 بعض برلری بویردہ یازاچضم : (۱) قش اورتاسنده شاگردلرک انک کوب
 اولان بروقتندہ ، مدرسه کورشیسی اولان محمدشاہ موخچہ سنده بریلا
 آغلادیغی داوش کاور . برہفتہ دہ بیرو یاغلیان صالحون موخچہ دہ تون -
 ۵ ساعت طغوز ، اونلردہ بالادوشی ایله آغلماقده اولان نرسہ نک جن ایدیکنک
 هیچ کیمک شبہہ سی قالمای بکا خبر ایتدی یار . بے دہ چقدیم . « اگرده مسئلہ
 فی شول حالچہ قویا ایسہ م ، سوکرہ جن قورقوسی بتون بتونہ شناع اولچہ حق
 وباللردہ هیچ کورمادکاری جناری کوروب خستہ اولہ چقارده درسارندن
 قالوب ، بعضاری اولرینہ و بعضیاری دہ آخرتہ کیدہ چکار » دیہ تبع ایتیمہ
 ۱۰ باشلادم . موخچہ صالحون اولوب حتی ایشک وترزہ طوغرولرنده بوران
 سوکنده ایزدہ صالحامش . اوت یاندلرنوب موخچہ نک ایچینہ کرلدی و بر
 چوق تفتیش ایدلہ کی صوئک قیق آستونده وتوبہ سنده اوطوروب -
 طورمقده بر یا بالاق کورلسنمی ؟ ایشته بالالر آغلاوی قبیلندک موخچہ
 توبہ سنده صایراب اوطوروجی اوشبو پهلوان ایش .
 ۱۵ (۲) هیچ نماز وقتی دگل ایکن برساعت تونده مسجد ترزہ سنک
 اوت کورنور . ایدیشلر ایله چتوب کوردک . جن ایدیکندہ شبہہ اولمیا
 بو واقعه ، تفتیش سوکنده یاروم چاقروم برده اولان برونی ترزہ سنک
 عکس ایدرک نوشمش اوت یاقتمسی ایدیکی معلوم اولدی .
 (۳) کورکونی قارانغو برتور ایچندہ مسجد منارہ سنده -
 ۲۰ یاقتیلق کورنور . جن ایدیکنی اقرار ایتدرک اوزرہ بکا کورستردیر .

۳۱

۱۴

« جن دگل ایدیلنده شهبه م یوق ، لکن تفتیش ایدرگه اویقوم مانع » -
 دیه رنک اولنمده بورکانوب یاتدم . ایرته سیکوره مدرسه لرده برکولتی قوش
 هرقدان بر سسلر رچقار ، هیچ کیم هیچ کیمک سوزنی ایشتماز ،
 نه کی واقعه اولمش ؟ کوچ حال ایله بیلندی که : فلان خانه ده طورچی -
 محمد ولی کندی ایدد نشاری ایله برکله تور اورتاسنده مسجدله واروق
 مناره ده اولان کوگرچینارنی طوتوب برقاچخه تو یاب آوب تایتیشار
 وبوغانلاب ده آشخانه ده پشروب قوشتانلق خدمتیه یوروچی
 کیمسه لری دعوت ایتکله آشامشار ، هر نه قدر بواشارنی غایت -
 گیزی صورتده اجر ایدرک وسر اولنه رق صاتلانما سنی محکم عهد
 ایتشار ایسه ده (کل سر جاوز الاشین شاع) مصداقچه ، قویاش طوغلی
 ایله برابر واقعه ده بتون مدرسه لرگه شاع اولمش . کوگرچین چورپه -
 سندن محروم قالان بهادر لر ؛ د کوگرچین کی عزیز مخلوق فصوصا مسجد
 مناره سنده مجاور صفتیه کون کچرن قوشارنی ذبح ایتک آدم قتل -
 ایتک ایله برد جاده در ، بونک ایچون محمد ولی و یولداشاری هر تورلی
 جزاغه مستحقار در « دیه بر ساعت وقت اوز درمای اوسه راب حضرتله
 آوب وارو ایچون شاولار لر ، کوگرچین ایتندن رنقاری اولانرده ؛
 « قویلز ، حضرتنک مزه سنی بیاروب یورمه کن . . . » دیه مدافعه
 ایدلر ایش . هر نه ایسه بزر ، تونده کوردیکن مناره یاقیتسی -
 آویشارنک شمم یاقیتسی اولدیغنی آکلادق .
 (م) بر تونده آشخانه ده چاژ - چوژ اوله رق قازانار بالاندیغی

۵
۱۰
۱۵
۲۰

- خبری ظہور ایدر، بوگا ایسہ بعض بر بالارک اوت کوردکاری ده قوشلنوت
 ہرنہ ایسہ عموم مدرسه خبر لری نظامی اوزرہ نہ سویلنور ایسہ -
 جملہ سی تصدیق ایدلنوب، آشنانہ ده قازان بالاب یورچی چہ اید یکنہ
 شبہہ اولماز، ایشتہ نغیر عام اولہ رق بتون مدرسه شاگردی چقوب،
 ۵ برسی آردینہ بری صغنارق، آشنانہ فی محاصرہ ایدر لر و جملہ سی آیہ الکرسی
 اوقویہ رق نتیجہ یہ منتظر طور لر، اگرہ اوشبو وقت، اوستنہ ده
 ایچی طشقہ آیالاندیش ملون کیوب ده باشنہ ده شکر باشنہ کیدر ملکہ
 اولان اوچلی کاغدی قویوب بر آدم آشنانہ ده کورنش اولہ ایدی، بتونہ
 شاگرد قورقورلندک حتی اولدن چقوب قاچار لرایدی، لکن بویله بر -
 ۱۰ قورقنج یرندہ ده مدرسه کورشیسی اولان غوباش قارتک آق ایتی کامل
 وقار اوزرندہ ایسکلده چقوب، بہادر سرعسکر مثالندہ آقرنلق
 اوزرندہ بویلینہ کیدر، محاصرلده بول ویرمیہ مجبور اولور لر و بر -
 سوزدیمہ جسارت لری یتماز،
 اوشندا ق کورہ نہ و کور میچارہ اشانمق بندہ هیچ یوقدر.
 ۱۵ ترہ تارتمق، سفر وقتندہ کشی اوچراد یضندک بر حکم چقار مقدر،
 کونلرک وساعتلرک نحس اولہ چقاری بگا کورہ خرافات جملہ سنلدر،
 دوہ دوشلرگہ اصلا اہمیت ویر میورم، پیغمبر لر و یالہ اصغیا لرام
 دوشلرندک باشقہ لرنی: دد تاوق دوشینہ تازی کرہ، ا، دیمکلہ -
 تعبیر ایتمکلہ یم،

شاگردلك كونار منك بعض بر مهمم حادثه لری

- ۱- (۱۸۷۳-۱۳۹۰) ده رجب، انجی میهار شنبه کوه (آوگوست) ده انکار موهوبه بنت معتل بن مقصود وفات اولدی و کچو جات قریه تی معتبره سنده دفن اولدی. جانه سیننه مدرسه دن قایتوب یتشدم.
- ۳- (۱۸۷۸-۱۳۹۵) ده بخاراغه سفر ایتک ایچون حاضر لندم و یوچیار ایله برلکده (پیتر و پاول - قزنجار) شهرینه کتمک نیتبله منزله لگ واردم، فقط بعض بر مانعار ظهور ایتد یکنده بومر اردن وان کچوب کیر و قایتدم و بخارا فلر نی بتون بتونه کونلک چقاردم.
- ۳- (۱۳۹۰...-۱۸۷۰) ده قش اور تاسنده اوچ آی مقداری تبرخسته سی ایله یانتم. هیاتمدک امید قلمیان وقتار اولدیغنی سلامتلندیکم - سوگره ایشتم، اگرده شول وقتده ارتحال ایتش اوله ایدم، چوق بختیار اولمش اولوردم، فقط بیوک اوزار تحمل ایدم چکم قسمته وار ایش.
- ۴- (۱۸۸۰-۱۳۹۸) ده برنجی نویابر (۱۰نجی ذوالحجه) ده الت قریه سنه واروب عسکر لک خدمتی نظامنه موافق معاینه ایدلدم و صلاحیتای کورلادیکم سببندک تمام عنو اولندم سوگره سنده بو طوغروده خیای آغزلقاره دویشتم ایسه ده، فضل الهی ایله سلاطه اوله رف قائم.
- ۵- (۱۸۸۰-۱۳۰۲) ده ازدواج ایتدم.
- ۶- (۱۸۸۷-۱۳۰۴) ده اوفاشهرینه واروب امامت منصبی ایچون

عزّحال و یروب، شوال آئندہ امتحان ایدلدم و امام خطیب ہم مدرس
درجہ سنی فقہیں اولان ۱۹ نجی ایون ۸۶ ۳۴ رقم ایله شہادت نامہ
آلدم .

۷- (۱۳-۱۸۸۸) ده شوال (۲۹) نجی دو شنبه کون (۲۷) نجی
ایون) پیتر بورغ شہرینہ سفر ایتدم .

۵ چیسٹاپول شہرینہ قدر و الدم حضرت تاری بر لکده وادی . چیسٹاپول
شہرینہ پار خود ایله و لغه بونچہ و اروب (ریپینسکی) گه توشلدم
آنده ایسه تیمر یول ایله (پیتر بورغ) شہرینہ وارددم . پیتر بورغده
مشهور بعض بانچہ لر، سر ایار، تیا ترولرئی کورددم (ایسالیغسکی -

۱۰ صابون) نی تماشای ایدوب مناره سینک اوچینه قدر بنددم . خاطر مدہ
قالد یغینہ کوره یردن حساب اید، لکدیکنده، بنم طوقتا دیغم اوره (۶۰)
باسیچ ایدی، بوندک بالطریق دگیزی صخره مثلندہ کیٹک اولوب طوری و بر
طرفده ده (کرونشتاد) شہری آمیق روشندہ کورلور . (بیترغوف)،
(رامبوف)، (کرونشتاد) شہر لرینہ تکرار و اروب یورددم و اوشبو
۱۵ سفرده فیلسوف الاسلام اولان شیخ جمال اللہین الافغانی حضرت تاری
مجلسارینہ کروب، عدیلسز اولان التفاتارینہ مظهر اولدم .

هم معلم هم متعلم

شرح عقائد او قوب یوردیکم وقت ایدی محترم استاذ من کندیٹک

عبد الرؤف نام اوغلى ايله قز قارنداشينىڭ اوغلى اوقۇتور ايچون بگا
تاشردى . بونلۇڭ بىرى شىرخ جامى وايلىچىسى دە نمودۇچ ومختصر
الوقايە اوقومقده ايمش .

شاگرد اوله رق يوروب ده ، برساعت ايچينده معلم اولق بزم
مدرسه لر مۇڭ هيسينده نادر شىلردن دگلدر . بىن ايسه دگل -
بيلما دىكم شىلرى ، حقى بيلدكلمى ده بيلدررگه اقتدارم يوق ايدىكىنى -
اولكى درس ويردىكم وقت آنكلام . محال برفرض اوله رق : « بونلره

سبق ويردىكى كاشكى بىر دفعه اولسه ده استاذ اوزى قاراپ اوطور
بىن ده آنك حضورنده درس ويرسه م ، صوگره استاذ اولاتقنه بنى -

چاقوب ، فلان اورنى شويلا اصلاح ايله ، اوتەگى يركى شويلا اجرا
ايت ديه برتنبه ده اولنسه ايدى ! . « ديه غبطه ايتدم ، لكن بزد

استاذ لر ايله بىكى اشارده قارشوكلوب سويلشمك عادت اولادىغى
ايچون بىر كىرى طشرويه چقارغە مكم دگل ايدى ، كوب بيللر صوگره

دە بىلدم كه علم تربيه « الك بيوك برفرض ايمش . بونلده ايسه -
تطبيقاتى ايله سبق اوقوتمق وعموما شاگرد تربيه ايتك قاعدهسى

بيلدر لر ايمش .
هر نه ايسه بىن بونلره معلم اولدىغى حالده كندى كندى يمدن

هركون درسنى حاضر لب اوقوتميه باشلام . بوكونه قلدن مدرسه
ده اولان نظام ايسه شاگردكافيه طوتوب اوطور ، استاذ ايسه كافيه

درسى ويردىكنده مالا جامى نى تماما كند بىسى اوقوب ، آنك عصام ، عبدالغفور ،
۲۰

- عبد الحکیم، عصمت اللہ کی شیپاروہ، مختار جوابات تقریر ایدر ایدی، ہم مختصر اوقوچی شاگردلرہ استاذ، قہستانی طو توب قال وقیل و فیہ ر مز لری بر قالدرمای متی تابشمتارینه قدر اوقور ایدی، بن ایسه بویله درس اوقوتمق شاگردک ذہنی تمام آد اشد ر مق اید بکی کند یمده تجریا یتد یکدن خالص مالا جامی و خالص مختصر الوقایہ اوقودر غه ۵ یابشدم، حتی کچن سبقتی شاگردلرک اوزلرنده دکلاتور و کتاباری یابد روب نه سویلا دیکنی اوزلرنده تقریر ایتد ر ایدم، بوقاعده نك غایت فائده لوایدیکی تیز کوندن معلوم اولدی، شو یله که صوبرانیه غه امتحان ایدلنور که وارر نوبت یتد یکنده کوب شاگردلر اوزر دن اورنغه مختصر کوتاروب اوگر انوب یوز دکاری حالده بنم شاگردلرم مختصر دن اوقوب امتحان ویر مکن اور کما لری ایدی،
- شاگردلر مکن بری امتحانغه وارمق لازم کلوب اول وقت، فرأض اوقومغان شاگردلر امتحان ایدلمک خبری چقند یغندن، شاگردمه فرأض اوقوتمق ضرور اولدی، بوققت کندیم فرأض کور مامش و فنی ایله ده آشنا اولماستیدم، مجبوری کندی کنده یمکن درس - ۱۵ آلق اصولی ایله سر اچییه اوقودم و هر اوقودیم درس شاگرد اوقودر ایدم، بو سایه ده شاگرد امتحان طو توب کلدی، بن ده بوفن ایله - آشنا اولدم و اوقودیم درسار مکم صورتده فالسون ایچون حد التحریر المصغی نام ترکیجه بر رساله یازدم، بو اثر مطبوع ایسه ۲۰ ده هنوز کوره آلد یغم یوقدر .

۱۱

۳۷

« رساله يازدم » ديدم ده کچدم بور سناله في يازمق بنم -
 ايجوره بيك بهالي توشندي ، زيرا بويله برشي ترتيب ايدرا ايجوره علم
 حساب بيلمك شرط اولدي . بن هر نه قدر رقمارني درست قويه
 بيلور ايسه م ده علم حساب قاعده لر ينك هيچ برنده خبرم يوق ، بوني
 ينگل گنه اوگر نور ايجوره كشي ده يوق ، استاذ حضورينه واروب -
 بويله حاجتي سويلمك ممكن دكل . حسابدن نه كتابي وار لغني ده بيلور گه
 يول يوق . ايشته بو فكر ايله ميرانه اوله رق (المث) قويه سنده
 اولان يارمينك گه (بازارغه) چقدم . طوغري كتاب كيتيني ايزلب كيتدم
 ايسه ده ، يوسني كتابي ، بدوام ، آخري زمان ، طاهر ايله زهره ،
 بغايت عاشق ، مردكه ككانه خاتونه وغير لر مبذول اولوب ، بنم
 حاجتم دفع اولنه چق برشي تا بهمادي .
 بونده آن بر زمان صوگ ، بر كيمسه النده قزانده باصلاش
 ده حسابلق نامنده بر كتاب كوردم . مگر ده بو اثر قزانلي عبد القيوم
 افندي عبد الناصر اوغلي نك ايمش . كتابك صاحبي بو اثر ك قيمتي
 و بنم ده نه درجه ده اشمه ياراد يغني تقد بر ايله آلا د يغندك ، بنم صولومه
 كوره صاتميه رضا اولدي . بن ده جميع ملكده اولان آچه مي ويررك -
 بوني صاتونه آلددم . ظن ايله رسه (۲۵) ياله (۳۵) تين ايدى . بو
 كتابي هم هر كوره درس ايدرك كندى كند بيمده اوقوب علم حسابك ائك
 مهم واك برنجي اولان قاعده لري ايله آشنا اولدم . بو جهتده هم كتابي
 يازدم هم باشقه لره اوگر تدم . شول ييل ايجنده مدرسه ايجنده اولان

۵
۱۰
۱۵
۲۰

باش شاگردلر آراسنده ضرب، تقسیم، جمع، تغریق، قاعدہ لرنی
بیلیان ذات آن قالمش اولسه کرک .

گو یا شهر فتح ایدوب کلمش بر قهرمان قیلندن: «ایدیش!

طرشه طور غاج (دی) فی چقار دم بیت! «۰۰» دیه بر برینه شهیر ایدوب

یورمکده اولان کوراک قدر ستالی شاگردک ماہیتلری حقندہ پردہ

کوتارلوب، حتی ائک توبان درجه بالارہ قدر بونلرک اوچا ولری -

معلوم اولدی .

ایلباک قریہ سنده امامت

(ع . ۱۳ - ۱۸۸۹) ده شوال ۳۱نجی (۳۱نجی مای) یکشنبہ کون استاذلر

۱۰ وایبید شلر هم کند یمدن او قومقده اولان شاگردون الحاصل بتون مدرسه

دن یاسندن مفارقت ایدرک (کیچوچات) قریہ سنہ قایتدم . ۲۷نجی شوال

(ع . ۱۳) یون) چهارشنبه کون عائلہ م ایلہ ، امام اولہ چق قریہ اولان (ایلباک)

گہ هجرت ایدوب کتدک . (مینلیبای) قریہ سنده یزنہ مزو آبصطامزی زیارت

ایدوب، ایکنچی کوندہ (ایلباک) گہ ایرشوب، محمد سلیم بن ایوب نام کیسه

۱۵ نک مسجد قارشوسنده اولان خانہ سنہ نزول ایتدک . شهر ربیع الاول

۱۰نجی (۳۳نجی اوکتابر) دو شنبہ کون اون خانہ مزگه کوچدک . بردانه مکتب

هم یتشد روب شهر ربیع الاخیر . ۳۰نجی شنبہ کون سبق باشلادم .

اوقاشهرنده جمعیت شرعیہ ده خدمت ایچون تعیین ایدلدیلمک

۱۰. انجی رجب پنجشنبه کونہ (۷ انجی فورال) ایلباک قریہ
سنہ وداع ایدرک چقوب کتہک، (ایلباک) دە طور مقمزن (۳۱) آیدہ بر
مقدار زیادہ، یا خود (۶۳۷) کونہ اولدی .

اویفا

- ۵ (۱۳۰۸ - ۱۸۹۱) دە ۳۰ انجی رجب (۱۷ انجی فورال) اویفا شہرینہ کلوب
یتدک و ایلی انجی کونہ اور نبورغ جمعیت اسلامیہ محکمہ سنہ کروب
اعضالق خدمتی باشلاق، شونداک ایسہ اوشبو کونہ گہ قدر -
مرتب وقت کچروب طور مقده مز، اویفا غہ کلدا کز دە جلال الدین بن
تاج الدین القصودی خانہ سنہ طور وپ ۱۳ انجی مارقدہ و سکرہ سینسک
۱۰ اور امده کاز لوف پورتنہ کوچدک، ۱۸۹۳ انجی بیل ۳ انجی نو یا برده فرولسکی
اور امده ایوانوف خاتونی پورتنہ کوچدک ۱۸۹۴ انجی بیل ۴ انجی اوغوستک
مذکور اورام ایله ایلینسکی اورام پوچما غندہ نیکیتیر پورتنہ کوچدک
۱۸۹۵ انجی بیل ۱۰ انجی فورالدہ اسلام یتیملری و شیخ فانیاری طوروق
ایچورہ وقف اولان بنانک مسجد یناشہ سنہ اولان خانہ سنہ کوچدک.
۱۵ ۱۸۹۶ انجی بیل ۳۵ انجی فورالدہ و سکرہ سینسکی اورامده ویدینایوف
خاتونی پورتنہ کوچدک، ۱۸۹۷ انجی بیل ۱ انجی آپریلدہ تیلخراغنی اورام
دە ۴ نومبرلی اولان بیریز قونسکی پورتنہ کوچدک .

سیاحت

اوفاشہرندہ طور دیغمہ، اوشبوکونہ قدر (اورنبورخ) شہرینہ
ایکی مرتبہ، وطن اصلی اولانہ (کچوچات) ہمده (چوبطای) قریہ لرینہ،
برلکده اوج مرتبہ (بلغار) شہری خرابہ سینہ بر مرتبہ یوروب کلدیم .

- ۵ جای کونندہ اولہرق ائک ایلک (توبان شلچای) قریہ سینہ
واردیم . بوندہ ایسہ برلکده عمر سورمش ایبد شلمی، نیچہ بییل -
بر ابراقومش شریکلمی، مدرسه ده طولی اولد قاری حالده کوردم، فاری
ایله جنت که چاقولمش بر کیمسه کی شادلق و محبت اوزره کلمشیدیم .
فقط کلدیکده نه کوره یم، کونکلمده اولان کسارک هیچ بری یوق، آنلر
یرینہ بتون بتونہ تانیما دیغم خلتار طولمش . شودرجه ده مایوس -
۱۰ اولدم که بیان ایدرگه اقتدارم یوقدر . اوشبو وقت :

بلاد بها کنا و کنا نجها

اذ الناس ناس والزمان زمان

بیتنی اوقوب تمثال ایتدم . دنیا نك اش بیغولغاننی تاراتمق، تاراتولغاننی
یغموق ایتمش ! . . .

۱۵

رسمی ترجمہ

ائک صولک مرتبہ اولہرق، اورنبورخ خصوصاً برانیه محکمہ سی طرفندہ -

- (۱۹۰۳) پنچي پيل ترتيب ايدلن رسي ترجمه م صورتی بود :
- آفوندرضا اللين بن فخر الدين وبولونده اورنبورغ دين محمدی
 محكمه سنده چلين ، باشقر دقومه منسوب اولوب (۴۴) -
 ياشنده در . مذهبی اسلام . «طریق ایچون» ديه يازيش بيونلق
 كوش و آلتون ميدالری وار ، استانیسلافسکی لينته اوزره . خدمتی
 برابرینه تعيين ايدلن بيللق وظيفه سی ۸۰۰ روبله در . بوگله اویازی
 کیچوجات قریه سنده آغاج یورقی اولوب ، شوندا نه باشقه نه اوزی
 نك و نه خاتونینك املاکی یوق . بوگله اویازی (نیثرنی چرشانی) -
 اولنده اولان مدرسه حضورنده اوقومشدر . بوگله اویازی -
 (ایلباك) آوی خلقینك صایلا ولرینه كوره سامار ولایت محكمه سی طرفندن
 (۱۸۸۹) پنچي پيل انچي ایولده «امام» ديه تصدیق ایدلندی .
 اوشبوردجه سنه (۱۸۹۱) پنچي پيل ۲۴ پنچي آوغرسته «آفونده»
 لق عنوانی قوشولدی . (کیچوجات) خلقینك صایلا ولرینه بنا داخلیه
 نظارتینك رخصتی ایله مذكور ولایت محكمه سی طرفندن امام ، جامع -
 اوله رق (۱۸۹۲) پنچي پيل ۸ پنچي ینوارده تصدیق اولندی . مرحمت
 پادشاهی اوله رق (۱۸۹۴) پنچي ۳۰ پنچي ینوارده كوش و (۱۸۹۷) پنچي
 پيل انچي ینوارده آلتون ميدال و برلدی . غاصودارستیوفینی ساووت
 طرفندن مرافعه ایدلكله ایمپراطور طرفندن (۱۸۹۰) پنچي پيل ۹ پنچي
 ینوارده تصدیق ایدلن نظام موجبی اورنبورغ مغتیس طرفندن -
 تقدیم ایدلنرك ، داخلیه نظارتی طرفندن ، اورنبورغ دين محمدی

۲۶

محکمہ سنہ اوچ بیلدن اوچ بیلہ او شبو روشچہ نصب اولندی ؛
 ۱۸۹۱ انچی بیل ۱۳ انچی ینوارده ؛ (۱۸۹۱ - ۱۸۹۳) بیلار ایچوه ،
 ۱۸۹۳ انچی بیل ۱۹ انچی نو یابرده ؛ (۱۸۹۳ - ۱۸۹۴) = =
 ۱۸۹۶ انچی بیل ۱۱ انچی دکا برده ؛ (۱۸۹۶ - ۱۸۹۹) = =
 ۱۸۹۹ انچی بیل ۱۰ انچی دکا برده ؛ (۱۹۰۰ - ۱۹۰۳) = =
 ۱۹۰۳ انچی بیل ۵ انچی اوکتا برده ؛ (۱۹۰۳ - ۱۹۰۵) = =
 پاخود یورمادی ، صوغشده اولادی ، حکم آستونده خالد یغی یوق ، -
 خد متلک بوشانوب ، آتپوسقه آوب یوردیکی یوق ، غراژ دانسکی
 چینی ده یوق ،

۱۰

عائله

(۱۳۰۳ - ۱۸۸۵) ده مینزله مضافاتی (چوبطالی) قریه سنده -
 آخر تک عبد الناصر تحفت الله افغای قزی نور جمال ایله تاهل ایتدم ،
 اهل طرفندک کندینک آتاسی و بنم طرفندن هم والدم مذکور قریه ده
 شهر رمضان ۹ انچی دوشنبه کون (۱۰ انچی ایون) اجرای عقد نکاح -
 ایتشار در . نکاح ایسه چوبطالی قریه سنه مخصوص اولان ۱۰ انچی
 نومبر متریقه گه ، انچی ایون ول انچی نومبر اولونده یازلمشدر .
 ۱۵ (۳) کندیم ولاد تمنک بشنچی کونی تاریخله کیچو چات قریه
 سنه

۴۳	۸
خاص اولان ۷ نچی نومبر میتر یقہ دہ ۱۸ ل ۹ نچی بیال ۴ نچی ینوار و ۳ نچی نومبر اور زندہ یانلمشتم .	
۳) اہلم نور جمال عبد الناصر قزی (۱۳۸۳ - ۱۸۶۶) دہ شہر بیع الاول (ابول) دہ دنیا یہ کلمشدر .	
۴) عبد الرحمن، آناسی (جوبطالی) دہ طور دینغی وقت (۱۳۰۴ - ۱۸۸۷) دہ (۲۲) نچی جمادی الاخیرہ جمعہ کونہ کیچندہ (۱۸ نچی مارت) دنیاغہ کلدی . لکن بر قدر مساهلہ گہ مبنی والد من (کیچو چات) اولینہ مخصوص اولان ۱۱۴ نومبر میتر یقہ گہ ۲ نچی نومبر اور زندہ ل ۱۸ نچی ینوار تاریخیلہ یانمشدر . بوایسہ وقتندہ میتر یقہ گہ یانمای ہر توری کاغدلردہ اولان اشارنی بیال آخرنده کوچروب میتر یقہ گہ یانمق جہتندن واقع اولمشدر .	۵
۵) عبد الاحد، (ایلباک) قریہ سنندہ (۱۳۰۶ - ۱۸۱۹) دہ - صغر الخیر ع نچی کونی اولان دوشنبہ گہ قارشو (۱۷ نچی سننبر) دنیاغہ کلدی . ۲۷ نچی نومبر ایلباک میتر یقہ سنہ ۱۰ نچی نومبر و ۲۳ نچی سننبر تاریخیلہ قید ایلمشدر .	۱۰
۶) عبد الرشید ، والدہ سی قوناق اولوب طور دینغی وقت - جوبطالی قریہ سنندہ (۱۳۰۹ - ۱۸۹۳) دہ رجب ۴ نچی چہار شنبہ کونہ (۲۳ نچی ینوار) وجودہ کلوب ل ۲ نومبر جوبطالی میتر یقہ سنہ - ۲ نچی نومبر و ۲۳ نچی ینوار تاریخیلہ یانلمشدر .	۱۵
۷) زینب، اوقاشہرندہ (۱۳۱۱ - ۱۸۹۳) دہ ۱۸ نچی رجب	۲۰

تو یاش چغتاه وقت دوشنبه کون (۲۷ نچی دکابر) وجودگه کلوب
۱ نچی نومبرک، برنجی مسجد میتر یغه سنه (۱۸۹۴) نچی بیل ۶ نچی
ینوار تاریخیه یازلمشدر .

۵ (۸) حسن (۱۳۱۰ - ۱۸۹۷) ده ۱۳ نچی رجب سه شنبه کون
کوندر ۲ ساعتده (۲۰ نچی نوایبر) وجوده کلوب اوندورت آیلق
وقتنده (۱۳۱۴ - ۱۸۹۹) بیل ۱۶ نچی شهر رمضان وینوار شنبه کون
وفات اولدی .

۱۰ (۹) سعید، اوفاشهرنده (۱۳۱۷ - ۱۹۰۰) ده ۲۴ نچی -
شوال یکشنبه کون ایرته نمازی وقتنده (۱۳ نچی فورال) وجودگه
کلوب، برنجی مسجد نك برنجی نومیر میتر یغه سینک اوشبو بیل -
۲۰ نچی فورال و ل نومیر اوزره یازلمشدر .

۱۵ (۱۰) حسن، اوفاشهرنده (۱۳۱۹ - ۱۹۰۱) ده ۴ نچی جمادی
الاییره چهار شنبه کون (۱۰ نچی سنتمبر) وجودگه کلوب، سکن نچی
آی اولدیغنده (۱۳۳۰ - ۱۹۰۲) ده ۱۴ نچی محرم الحرام چهار شنبه
کون (۱۷ نچی آپریل) ایرته ایله ساعت برده وفات اولوب، شو
کونده دفن اولندی . هر ایکی حسن بر برینه یاقین بر اهاطه ایچنده
اوفامقبره سینک غرب طرفنده لردو . هر ایکی سنی یا تا حق بر لرینه
اونقولم ایله قویوب دفن ایتدم و هر ایکی سنی وفاتده عرب شاعرینک:
فلاتک منقودا الی ربه مضی
سعیدا بلا اشم علیه ولاوزر

ديديکي شعري ايله تمثال ايتدم . جناب ارحم الراحمين جمله قيسلرينه
لرئيه وخصوصاً غريق عصيان اولان آتالرينه شفاعتچي ايتسوله ! .

لاحتة

- 5 جناب الله انساني غم وکلدر ماده سندن خلق ايتد يکينه کوره ، بتوک
عمری آلام ومصائب ايله کچر . فقط عادت ايتد يکي وهر تورلی مصيبتاره
آلشد يغي جهتله کثرني تحمل ايدر وپر آزندده تحمل ايتيه اقتدارم
قالدی ديه جزع ايدر ايسه ده کينه برشي ايتيه نندن کلماز .
بالا لرئيه سينه مخصوص برقدار مشتق تار واردر که کندليکي
لوی تجر به ايتيان ذاتر لازم درجه ده بيلمازلر زيرا هر علم عملی ايله
مقارن اولماز سه فأنده ويرماز .
- 10 بالا لرک آفات سماوی ویکاله آتا و آنانک قصور لغاری سببندن خسته
اولتاری و آسغای حالده تصادق ايتکاری طبیعی شی اولد يغندن ،
آنارک بويله ماللرني يان ميه هيچ لزوم يوق ، ايسه ده ، بر بالام -
اوستنه کلره مشتقتي بو يرده يان ميه مجبور اولدم ، شو يله که ؛
15 (1318 - 1900) نچی بيل 9 نچی نويا بر پنجشنبه کون او يله دن صوک
قزم زيب بان کلاتي تو با سندن بقلوب تو شوب ، بود ايله تز -
آراسنده صوک آياغي سندی . (بالا لر چانه شو ارغه يصاغان -

تاولری ، کلات گہ طوناش اولوب ، قیوق یا پقانہ کلات توبہ سینہ
شوندک بنوب یوردر ایمش ، زینب ایسه غفلت ایله چیت گہ
آرقی ایله باروب ، آرقی ایله شوندک بوز اوستینه بغلوب توتمش
کوتاروب آلوب کردیگر سوک فید و توف نام فر اچنی آلوب کلدک .

۵ بوا یسه اورنلر فی یخشیلاب یا تقروب ، جمله اعضالری معاینه ایتدی
آل طرفندک قان هم کلش ایمش آیاغندک باشقه اعضالرنده خلال
یوق ایدیکنی بیلوب ، قان کلوندک ایچکی اعضالرده برقوقنج اش -

اولاسوره دیه تردد ده قالسه ده بونی معاینه ایدرگه شمدی ممکن دگل
دیه آیاغنی باغلا دی . بر آزدن سوک قان طوقتالد بیغنده فر اچ ،

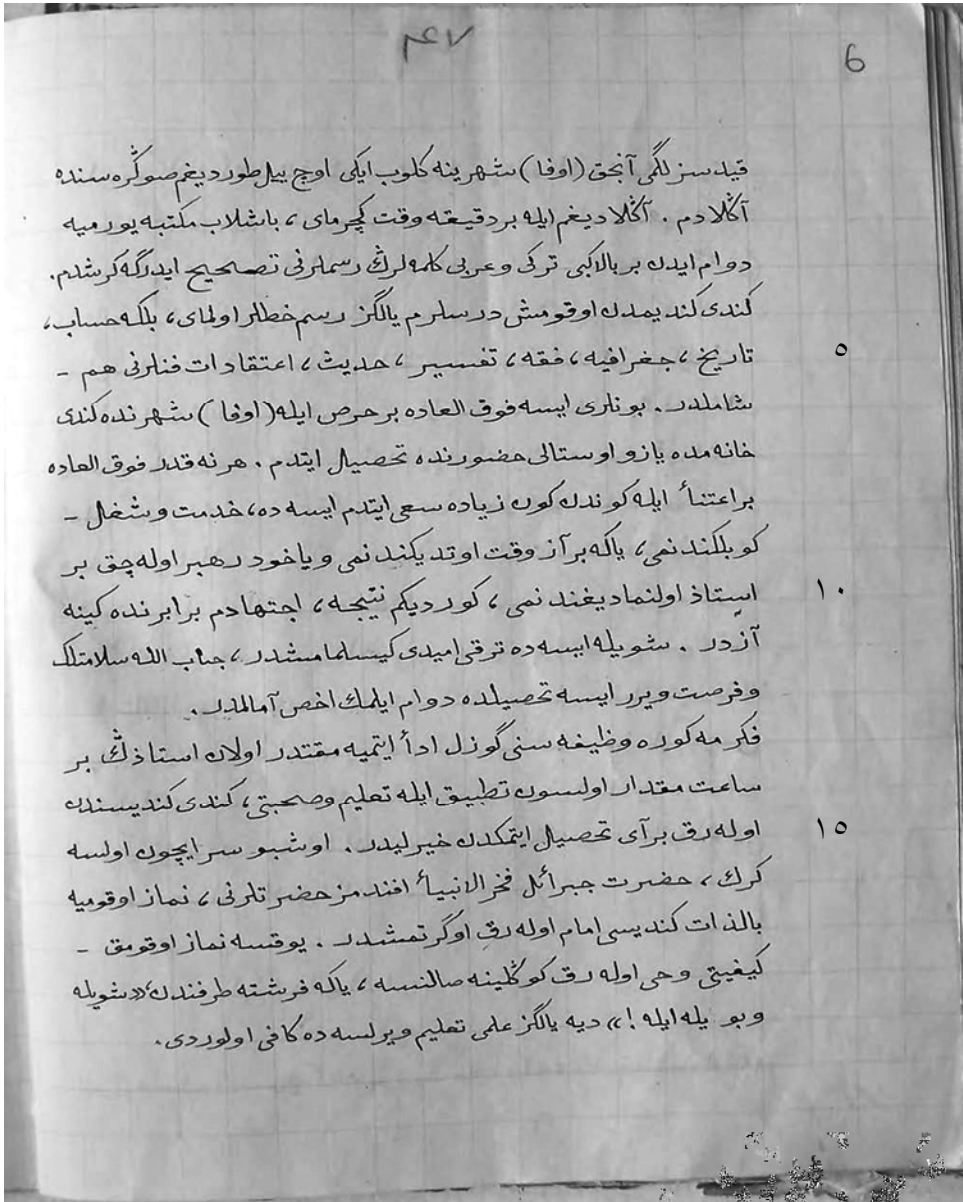
۱۰ شاید ضروری اولاز . جمله شویله پرده واردرکه بوکبی وقتلرده
آکلرک اوزایمه سی ، سوزلمه سی و بعض وقت یر تلماسی ممکن ، فقط

سلامتک ایچوره آندک ضرر یوق ، آذک سبیلی اعضا ضعیفی اولاز
دیه بیاه ایتدی . دکابر ۱۳ نچی کوره آیاغنی چیشوب ، فر اچ کیپسی

۱۵ ایله باغلا دی و سوکره بر آزدن سوک بونی هم آلدیر . سوکره
اوز آیاغنی ایله یورمیه باشلا دی . آیاغنده وظاهر ای اعضالرنک هیچ
برنده ضعیفک علامتی قلا دی .

طبع ایدلس اثر لرم

بویرده شونی سویلرگه مجبوریت واردرکه ، رسم خطلمده اولان

قيد سن لکمی آنجق (اویا) شهرینه کلوب ایکی اوچ بیل طور دیغم صورته سنده
 آکلا دم . آکلا دیغم ایله بر دقبعته وقت کچرماي ، باشلاب ملتبه یورمیه
 دوام ایدن بر بالایی ترک و عربی کلمه لرنک رسم لرنی تصحیح ایدرگه کرشدم .
 کندی کند بیدک او قوش در سلام یالکز رسم خط لار اولمای ، بلکه حساب ،
 تاریخ ، جغرافیه ، فقه ، تفسیر ، حدیث ، اعتقادات فن لرنی هم -
 شاملدر . بوناری ایسه فوق العاده بر حرص ایله (اویا) شهرنده کندی
 خانه مده یازو اوستالی حضورنده تحصیل ایتدم ، هر نه قندر فوق العاده
 بر اعتناء ایله کوندک کون زیاده سعی ایتدم ایسه ده ، خدمت و مشغل -
 کوبلکند نمی ، یاله بر آن وقت اوتد یکنند نمی و یا خود رهبر اوله چق بر
 استاذ اولنمادیغند نمی ، کوردیکم نتیجه ، اجتهادم بر ابرنده کینه
 آزد . شویله ایسه ده ترقی امید کیسه ما مشدر ، جناب الله سلامتک
 وفرصت ویرر ایسه تحصیلده دوام ایلمک اخص آمالدر .
 فخرمه کوره وظیفه سنی گوزل ادا ایتیمه مقتدر اولان استاذک بر
 ساعت مقدار اولسونو تطبیق ایله تعلیم وصحبتی ، کندی کند یسنلک
 اوله رق برای تحصیل ایتمکده خیر لیدر . اوشبو سراجچون اولسه
 کرک ، حضرت جبرائیل فخر الانبیا افند مز حضر ت لرنی ، نماز او قومیه
 بالذات کند یسی امام اوله رق اوگر تمشدر . یوقسه نماز او قومق -
 کیغیتی وحی اوله رق کو کلینه صالسنسه ، یاله فرشته طرفنده «شویله
 و بو یله ایله !» دیه یالکز علمی تعلیم ویرلسه ده کافی اولوردی .

اوشنداق وظیفہ سنی اجرا ایڈہ المیان براستاد حضورندہ تصبیح
عمر ایتیمہ کورہ معتدر اولانہ برکسٹک کنڈی کنڈیسندنہ اولہ رق -
کسب کالات ایتیمہ سی ہم خیر لیدر .

ایمدی ایلیک حالده یازمش وخصوصا شاگردک وقتارمده

۵ قارالامش شیلرم خواه ترکی ، خواه عربی اولسون خطاً ایله طوی
اولدیغنی انکار ایتیمورم ، بونک حکمی حتی مطبوع اثرلرمده شاملدر ،
بوکونگی یازولرمده دخی برقدر قصور اوله بیلور ، شویله ایسه ده

انشأ اللہ اولگیلری ایله بردرجه ده اولنماز ، بو طوغورده میزان -
تاریوب قارامق فکرندہ اولان کیمسه « کتاب الاعتبار » ایله « آثار » ک

۱۰ برنجی جلدینک سوک جزلری آراسندنہ تاریخ و مقایسه یور تور .

بویرده مطبوع اثرلرمی ، رخصت تاریخلری وطبع ایدلن اولرلرک

لرمی ہم ده نچه بیت ایدکرنی بیانه ایدرک کوسترملده یم ؛

۱) کتاب التصریف ، ۷۳ بیت ۱۸۸۷نجی ییل ۱۹نجی مارت

قرانه .

۱۵ ۲) کتاب الاعتبار ، ۹۵ بیت ۱۸۸۸نجی ییل ۱۹نجی فورال

قرانه .

۳) هدیه اللہفان ، کتبخانه مدہ نسخہ سی اولدیغندک -

بیلیمورم . قرانه .

۴) التصریف المصغی (فرأض) بیلیمورم . قرانه .

۲۰ ۵) تربیہ لی بالا ، ۱۸۸۹نجی ییل ۳۴نجی مارت ۱۸۹۸نجی

۴۹

۵

۱۸ ستمبر . ۱۸۸۹ اچي ييل ۳۳ اچي ايون ۱۹۰۲۰ اچي ييل ۱۵ اچي آغوست .
 ۱۶ بيت هر باصمه سي قزانده .

(۷) سعید . ۳۳ بيت . ۱۸۹۷ اچي ييل ۳۰ اچي ايون .
 قزانده .

(۷) مطالعه . ۷۲ بيت . ۱۸۹۷ اچي ييل ۳۰ اچي ستمبر .
 قزانده . ۱۹۰۳ اچي ييل ۲۹ اچي دڪابر . ۹۱ بيت . اورنبورغ .

(۸) تربيه لي آنا . ۱۶ بيت . ۱۸۹۷ اچي ييل ۲۹ اچي دڪابر .
 قزانده .

(۹) تنظيمات . ۸۰ بيت . ۱۸۹۸ اچي ييل ۲۷ اچي مارت .
 قزانده . ۱۰

(۱۰) تربيه لي خاتونه . ۳۹ بيت . ۱۸۹۹ اچي ييل ۱۸ اچي ايون .
 ۱۹۰۱ اچي ييل ۱۳ اچي دڪابر ۲۸ بيت اورنبورغ . ۱۹۰۴ اچي ييل ۱۱ اچي
 اوڪتابر ۳۳ بيت قزانده .

(۱۱) شاگردك آدابي . ۱۸۹۹ ييل ۳۱ اچي ايون ۷۶ بيت ۱۹۰۰ اچي
 ييل ۱۳ اچي ايون ۴۸ بيت . ۱۹۰۳ اچي ييل ۳۰ اچي ستمبر ۴۸ بيت .
 هر باصمه سي قزانده .

(۱۲) سايمه . ۸۰ بيت . ۱۸۹۹ اچي ييل ۲۷ اچي ينوار . قزانده .

(۱۳) قرآن و طباعت . ۴۳ بيت . ۱۹۰۰ اچي ييل ۳۰ اچي ايون . قزانده .

(۱۴) عالمه . ۸۵ بيت . ۱۹۰۱ اچي ييل ۱۳ اچي دڪابر .
 اورنبورغ . ۱۹۰۳ اچي ييل ۳۰ اچي ستمبر ۶۰ بيت قزانده . ۲۰

- (۱۵) نصیحت برنجی . ۴۷ بیت . ۱۹۰۳ اچھی بیل . ۳۰ اچھی
 دکابر . اورنبورغ . ۱۹۰۴ اچھی بیل ۱۹ اچھی آوغوست . قزاق .
- (۱۶) نصیحت ایکچی . ۳۲ بیت . ۱۹۰۳ اچھی بیل . ۳۰ اچھی
 دکابر . اورنبورغ .
- (۱۷) نصیحت اوچونچی . ۴۶ بیت . ۱۹۰۳ اچھی بیل ۳۵ اچھی دکابر
 اورنبورغ .
- (۱۸) اسماء . ۱۳۰ بیت . ۱۹۰۳ اچھی بیل لہنجی آوغوست .
 اورنبورغ .
- (۱۹) مشہور خاتونلر . ۴۲۸ بیت . ۱۹۰۳ اچھی بیل ۱۳ اچھی ایون
 اورنبورغ .
- (۲۰) آداب تعلیم . ۹۷ بیت . ۱۹۰۳ اچھی بیل ۱۹ اچھی آوغوست .
 اورنبورغ .
- (۲۱) آثار . اچھی ۱۸۹۹ اچھی بیل . ۲۰ اچھی سنتبر . قزاق .
- ۱۵ = = اچھی ۲ ۱۹۰۱ اچھی بیل ۲۰ اچھی آپریل . اورنبورغ
- = = اچھی ۳ ۱۹۰۲ اچھی بیل ۲۳ اچھی اوکتابر .
- = = اچھی ۴ ۱۹۰۳ اچھی بیل ۱۳ اچھی ایون .
- = = اچھی ۵ = = اچھی ۲۹ اچھی دکابر .
- = = اچھی ۶ ۱۹۰۴ اچھی بیل ۵ اچھی ایون .
- = = اچھی ۷ = = اچھی ۱۹ اچھی آوغوست .

	۱۱	۴
اورنبورخ	۱۱ نچی اوکتابر .	
" " "	" " " " ۲۷ نچی	
" " "	" " " " ۲۹ نچی دکابر .	
	(۳۳) ابن رشد . شرق روس جریده سنده نشر اولدی .	
	تقلیس شهرنده .	۵
	بوکنا باردن ۱۳ نچی عدددن باشقه سینک هر حقوقی کندیله در .	
	همده افکار و فلسفه لرم نه دن عبارت ایله یکی اوشبو اثرلرده	
	آچیق صورتده معلومدر .	
	رساله لرمزه تعریض و تعریض یازانلرده اولدی ، طوغریک	
	طوغری یه سوگوچی «جاهل» لقبی و پروچیار هم کورلدی ، هر نه ایسه	۱۰
	کتاب و رساله تالیف ایله و چیارک نصیباری نه ایسه بنمده نصیبم بشویله	
	اولمیشدر . عملره جزاً ایسه نیتاره کوره در . حسن قصد و نیت مسنه	
	ایله مغرون اولان مباح بر عملم ایچوره بتون دنیا بریره کلوب اذیت ویرسوره ،	
	بلا کوره حکمی یوقدر .	
	اذا رضیت عنی کرام عشیرتی	۱۵
	فلان زال غضبان عالی لنا مها .	
	سلیمه ایله اسمانی عاللر نوره سنندن اولان کیسه لر سومادیار .	
	اگرده بنم اثرم ایله کلرنی بیانش اوله لر ایله ، باشمه قیامتار قویار اچقار ایله ،	

فقط مؤلفاری معلوم اولاد یغندک قاناری بر قدر تعدیل اولندی. حالبوکه
 بو اثر لر ، همدانی ، سیوطی ، حریری مقاماتاری قبیلندک بر شمیلر در .
 آنلرک بویله اثر لری عصر دشاری طرفندک سیئات میز انلر صالحانما دیغی -
 حالده ، نه اولدی ده بزم یازد قلمز بیوک برگناه حساب ایدلدی .
 کتاب الاعتبارنی ، هر نه قدر رسم خطلرنی تصحیح ایدوب
 تکرار طبع ایتدر رگه تحریض ایدنلر اولدی ایسه ده ، ادبیات میدانه
 اک ایلک اوله رق آیاق قوید یغم نقطه اولدیغی ایچونه ، شول حاله -
 (تذکره) اولوب طور سون ایچون ، اولگی حالنده طور مه سنی مناسب -
 کوردم بنا علیه تکرار طبع ایتدر مادم .

۱۰

تخابره

یازمش مکتوبلر مدن نسخه قالدر مق عادت اولاد یغندک اوچ بییش
 عدد دن آرتق نسخه یاخود مسوده قالمشدر . اما کلر مکتوبلرک
 بر قسمنی یاندروب طور دم ایسه ده ، ادیبلر ، فاضلر ، معتبر عللر -
 طرفندک کلناری عموماً سلامه اولوب ، هر بیال مکتوبلری اوزینه باشقه
 اوله رق ییغولوب محکم باغلا نمشدر در . اگر ده حاجت اولور ایسه
 بوناری بریره جمع ایلک مشکل اش اولاز .

۱۵

۳

3

تمام عصر دوش اولديغيم حالده طوغز بيدك طوغزى به مكاتبه نصيب اوليا
ذات لرون ، مفتى محمد عبده ، شمس الدين سامى بك ، كيبايرنى تحصيلسا
ذكر ايتيه مجبورم . نه ايسه اولدى ، بونار ايله كسب معارفه ايدم .
بيها دم و حال بولكه اثر لرنده و فلسفه لرنده بيوك استغاده ايتدم .
جناب اللهك رضاسنه نابل اولسونار ! .

5

خصوصى خد متارم

اويده هم سلامت اولديغيمده ، بركون خدمتى قالدردام . هركون
9 ده واروب 1-3 ده قايتوق عادتدم .

بعضى برونارمازلق سببيلر اولديغنده « شونك ايجون يالانش بر
خد متكارم ، وارماي قالق ، خد متكار وظيفه سى دكلر » ديه كينه وارر
ايدم . بوجال ايسه هر كيمه معلومدر . لكره بعضى بر خصوصى شيار
واردركه ابو الغازينك « يتيم اولكند يكنى اوزى كيسار » ديديكى
مئلنجه يازمقده يم . شوييله ؛ كلوب كروب بر آ ز طور ديغ ايله -
ملا لوك ، كندى خبر سوز لكارى سببندك هر وقت حكم آستينه -
قالد قارينه وصو بر انيه نك اشارى هم غايت مشوش صورتده اجراء
ايدلد يكنى كوردوم .

10

15

بونك اچون عمومي سپر كولر با زوب طور مقدمه اصلاح چاره
 تا بامای مختلف وقتارده فرصت كوزادوب، سپر كولر با زوب نشر
 ایتدر ایدم، بونی هر نه قدر ملالر سومادیلر ایسه ده بیله ایدکلرندك
 سومادیلر، اگرده بیلمش اوله لر ایدی، او زلی اچون خیر محض
 ایدکلنده شبهه لری قالدان ایدی، میتر یقه لری تمام اجتهاد ایله گوزل
 ایتدروب باصددوم، ارخپوانی تنظیم ایدلگه سعی ایتدم، همده کنلی
 نظارتم ایله کوب وقت اوستونده طوروب، مشورت ویرر ایدم،
 ایشته بو شیرینی، اونم یازماشن اوله ایدم، بنی الگ یا قین کوران -
 کیسه لره، کندیلرینه مستور اولد یغی جهتله یازمیه بیله ایلر ایدی،
 بو اشرف خصوصاً ارخپوا خدمتاری بنم اوستومه مخصوص بر خدمت
 دگل ایدی، به فقط اوز ایستدیکم ایله بونلری اجرأ ایتدم،
 ارخپوانك منتظم اوله سینك فائده سنی حتی محکمه ده طوروب اوشمش
 آدمارک ده بر جو غیسی بیله ایلر، بونك نه درجه ده مهم برشی -
 ایدیکنی آنجق اربابی تعدیر ایدلگه، ظن ایدرسم بونك اربابی ده هر
 عصر ده قولده اولان بار مق عدد لرندك کوب اوله مازلر،
 بونکله برابر، بویله خدمتاری بندن باشقه لری ایتمازلر -
 ایدی، دیه ظن ایتمیورم، بلکه بنم اعتقادم شویله درکه: بن خدمتک
 چقد یغم ایله بنم یرمه هر خصوصه یوز العوش مقتدر و فضل اهلی
 اولان ذات اورناشا چقدر .

عقیده م

عقیده، هر نه قدر جناب الله ایله بنده آسانده بوسرا ایسه ده اشغاسی
 حرام اولان سر لر دک دکلدر. بنا علیه بونی یان مقده بر ضرر ده اولماز .
 عقیدکم هم قسسته هم آمیق اولوب، جناب الله و احوال آخرت حقنده
 کتاب و سنت اثبات ایدی اثبات ایتک، نخی ایدی نخی ایتک و بوناردن -
 باشقه لر ندن سکوت ایدرک، الله تعالی حضرتنه تفویض ایلمکدر .
 اوشبو عقیده م اوزره یاشاب و اوشبو عقیده م اوزرینه ده آخرته
 وارمقنی الله تعالی نک فضل و کرمندک عاجزانه توقع ایتمکده یم .
 حق جل و علا حضرتلری موفق بیورسه ایدی ! . اما عمل باینده نه -
 اورادم وار و نه اعزایم ! . . بو طوغروده ایسه اوزار و تقصیر ایتک
 باشقه برانتم یوقدر .

۵

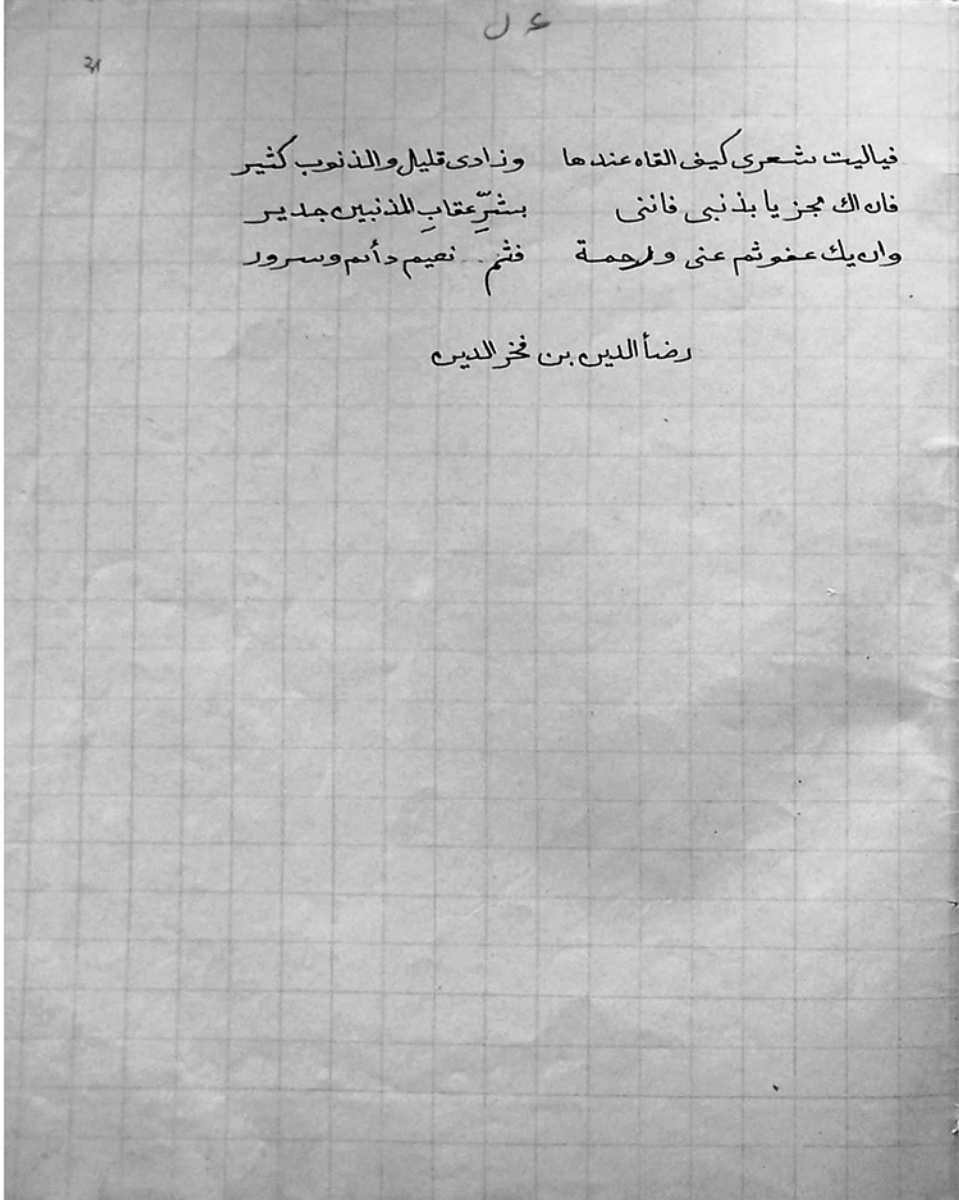
۱۰

ظلوم لنفسی غیرانی مسلم
 اصلى الصلاة كلها واصوم

بوندرک صوک اولان حاللری حق تعالی نک اوزینه تابشردق . و هو ارم الراجین .

سَلِّتْكَ يَا دَارَ الْغِنَاءِ مُصَدِّقًا بَآئِنِي دَارِ الْبِقَاءِ أَصِيرُ
 و اعظم ما فی الامر اننی صائر الی عادل فی الحكم لیسر مجور

۱۵

فهارس

١. فهرس الكتب

- آثار [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٥٧؛ ١٣٥٩-٣٦٠^a
- آثار، ١٠ نچی جزء گه قنر [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٣١٢^b
- آخر زمان [لسليمان باقرغاني] — ١٦٢٤؛ ٩٤٦^c
- آداب تعليم [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٣٨؛ ١٢١١^d
- آلتی پارماق [يعنى دلائل نبوت محمدى و شمائل فتوت احمدى محمد بن محمد الملقب بآلتى پارماق] —
١٢٠٢٩^e

المراجع

GAL = Brockelmann C. Geschichte der arabischen Litteratur. Weimar, 1898. Bd. 1; Berlin, 1902. Bd. 2; Leiden, 1937. SBd. 1; Leiden, 1938. SBd. 2; Leiden, 1942. SBd. 3.

Sarkis = يوسف الياس. معجم المطبوعات العربية و المعربة و هو شامل لاسماء الكتب
المطبوعة فى الاقطار الشرقية و الغربية. القاهرة، ١٣٣٩-١٣٤٦ هـ / ١٩١٩-١٩٢٨ م. جزء ١-٢.

AP = Арабские рукописи Института востоковедения АН СССР (Краткий каталог). М., 1986. Ч. 1 / Составители: С.М. Бациева, А.С. Боголюбов, К.А.Бойко и др.; Под ред. А.Б. Халидова.

КК ИКУ = Соловьев А.[Т.], Катанов Н.Ф. Каталог книг, отпечатанных в типографии Императорского Казанского университета с 1800 по 1896 год. Б. м., б. г.

КТР = Дмитриева Л. В. Каталог тюркских рукописей Института востоковедения Российской академии наук / Отв. ред. О. Ф. Акимускин. М., 2002.

НБС = Ризаэтдин Фахретдинов: Научно-библиографический сборник / Составители: Р. Марданов, Р. Миннулин, С. Рахимов. Казань, 1999. С. 193-209 (таг. и рус. яз.).

ПТР = Персидские и таджикские рукописи Института народов Азии АН СССР (Краткий алфавитный каталог). М., 1964. Ч. 1 / Составители: О.Ф. Акимускин, В.В. Кушев, Н.Д. Миклухо-Маклай и др.; Под ред. Н.Д. Миклухо-Маклая.

^a НБС. № 18, 22, 27, 28, 36-39, 46, 47.

^b НБС. № 18, 22, 27, 28, 36-39, 46, 47.

^c КК ИКУ. С. 373.

^d НБС. № 23.

^e КК ИКУ. С. 357.

- ابن رشد [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٤٦٠
- ازميرينك حاشيهسى [يعنى حاشية على شرح (ملا خسرو) على مختصره فى علم الاصول المسمى بمراة
 الاصول فى شرح مرقاة الوصول لسليمان الازميرى] — ٢٦٦^a
- اسماً [ياكه عمل و جزاء، بدون مؤلف] — ٧٥٩^b؛ ١٧٦٠^b
- اسماعيل حاجى سياحت نامهسى — ٢٩^c
- اغانى [يعنى كتاب الاغانى لابى الفرج على الاسفهانى] — ١٦٣٥^c
- الغبا [يعنى ايمان شرطى برلان أو شرائط الايمان] — ١٥٢٤^d
- امالى [يعنى قصيدة اللامية فى التوحيد أو بدء الامالى لمحمد على بن عثمان الاوشى] — ٢٥^e
- انوار العاشقين [لاحمد بيجان] — ١٠٢٩^f
- ايساغوجى [الايساغوجى أو رسالة الاثيرية فى المنطق لاثير الدين الابهري] — ١٢٥^g
- ايساغوجى كه حاشيه صادق [أو حاشية ملا صادق يعنى حاشية على شرح الكاتبى على ايساغوجى
 (الابهري) لمحمد صادق] — ١٨٢٥؛ ١٠٢٧^h
- ايها الولد [لابى حامد محمد بن محمد الغزالى] — ٧٢٥ⁱ
- بدان [يعنى مختصر رساله صرف مير (السيد الشريف الجرجانى)] — ١١٢٥؛ ٧٢٧^j
- بداية الهداية [لابى حامد محمد بن محمد الغزالى] — ٧٢٥^k
- بدوام [لعبد الرحيم بن عثمان البلغارى اوتوز ايمانى] — ١٦٢٤؛ ١٤٦^l
- بغايت عاشق — ١٤٦
- تاج الدين تفسيرى [يعنى هفتيك تفسيرى لتاج الدين بن يالچغول] — ٩٢٩^m

^a GAL. Bd 2. 227, No 10, 2, Commentar; Idem. SBd 2. 317, Glosse a; Sarkis. I. Clm. 429–430.

^b НБС. № 29.

^c GAL. Bd 1. 146, No 1, 1; Idem. SBd 1. 225–226; AP. № 9029.

^d КК ИКУ. С. 326.

^e GAL. Bd 1. 429, No 15, I; Idem. SBd 1. 764, No 15, I; AP. № 1594–1613, 10714.

^f КК ИКУ. С. 353.

^g GAL. Bd 1. 464, No 23, II; Idem. SBd 1. 841, II; AP. № 5322–5339.

^h AP. № 5414–5426.

ⁱ GAL. Bd 1. 419, No 5, II, 32; Idem. SBd 1. 750; AP. № 1277–1299.

^j ПТР. № 10*.

^k GAL. Bd 1. 419, No 5, II, 26; Idem. SBd 1. 749; AP. № 1301–1308.

^l КТР. № 1403–1407.

^m КК ИКУ. С. 351.

تاج العروس [من جواهر القاموس (و هو شرح القاموس المحيط الفيروزآبادى) للسيد مرتضى الزبيدى] —
a ١٦٣٥

تحرير المصنفى [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٩٤٥؛ ١٩٥٧^b

تريهلى آنا [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٩٨؛ ٥٨^c

تريهلى بالا [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٩٨؛ ٥٧^d — ٥٨^٢

تريهلى خاتون [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٩٨؛ ١٠٠^e — ٥٨^{١٣-١١}

ترجمان غزيتة سى [باغچه سراى] — ٣١^{٧،٥}

ترجمهٔ حال [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٧

ترجمهٔ حال م [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١١^٩

ترجمه م [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٤٥؛ ١٩

تعليم المتعلم — انظر: تعليم المتعلم طريق التعلم — ٢٥^٥

تعليم المتعلم طريق التعلم [أو تعليم المتعلم لتعلم طريق العلم لبرهان الدين الزرنوجى] — ٢٧^{١١}

تفسير بيضاوى [يعنى انوار التنزيل و اسرار التأويل للبيضاوى] — ١٧^٧؛ ٢٦^{٦٠١}

تقى عجب [لسليمان باقرغانى] — ٢٤^{١٦}

تلخيص المفتاح [يعنى جزء الثالث من مختصر مفتاح العلوم (السكاكى) للقزوينى] — ٢٥^{١٢}

تلويح [فى كشف حقائق التنقيح لسعد الدين مسعود بن عمر التفتازانى] — ٢٥^{١٣-١٤}

تنظيمات [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٩٨؛ ٥٨^{١٠-٩}

تواريخ بلغاريه — ٢٩^٨

توضيح [يعنى التوضيح فى حل غوامض التنقيح شرح على تنقيح الاصول لعبيد الله بن مسعود المحبوى صدر

الشريعة الثانى (شرح للمؤلف نفسه)] — ٢٥^{١٣-١٤}؛ ٢٦^٦

^a GAL. Bd 2. 181, § 2, 1, Commentar f; Idem. SBd 2. 234, No 5, 1, Commentar e.

^b НБС. № 3.

^c НБС. № 10.

^d НБС. № 4, 8, 12, 15, 20, 25.

^e НБС. № 16, 26, 44.

^f GAL. Bd 1. 462, No 17; Idem. SBd 1. 837; AP. № 9873–9919.

^g GAL. Bd 1. 416, No 27, I; Idem. SBd 1. 738; AP. № 445–487.

^h КК ИКУ. С. 373.

ⁱ GAL. Bd 1. 294, No 16, I, Auszug aus Teil 3; Idem. SBd 1. 516; AP. № 8142–8159.

^j GAL. Bd 2. 214, § 17, No 1, 3, Commentar b; Idem. SBd 2. 300; AP. № 4538–4551.

^k GAL. Bd 2. 214, § 17, No 1, 3, Commentar a; Idem. SBd 2. 300; AP. № 4504–4537.

- حاشية خيالى [يعنى حاشية على شرح عقائد (التفتازانى) لآحمد الخيالى الازنيقى] — ١٣٢٥^a
- حاشية سيالكوتى [يعنى زبدة الافكار (حاشية على حاشية الخيالى) للسيالكوتى] — ١٣٢٥؛ ١٠٢٧^b
- حسابلق [ياكه علم حساب لعبد القيوم عبد الناصر اوغلى] — ١٣٤٦^c
- حلبى [شرح منية المصلى و غنية المبتدى للكاشغرى المسمى بغنية المتملى للحلبى] — ٩١٧؛ ٨٢٥^c
- حمد بى حد [يعنى پند نامه فريد الدين عطار] — ٥٢٥^d

خالد الازهرينك مقدمة جزيره اوزرينه اولان شرحى [يعنى شرح على مقدمة جزرية فى التجويد لخالد الازهرى]

— ١٢٢٧^e

خيالى حاشيه سى — انظر: حاشية خيالى — ٩٢٧

ريغوزينك قصص الانبياسى — ٩٢٩^f

رجوزة السيوطى [يعنى ارجوزة التثبيت فى علم (عند) التبييت للسيوطى] — ١٣٢٧^g

رساله عزيزه [يعنى شرح ثبات العاجزين (الله يار صوفى) لتاج الدين بن يالچغول] — ١٠٩٢٩^h

رسمى ترجمه [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٦٤٩

زبدة الاسرار [فى شرح على مختصر المنار (النسفى) لآحمد السيواسى] — ١٢٢٥؛ ٩٢٧ⁱ

سراجية — انظر: فرائض [السراجية لسراج الدين السجاوندى] — ١٦٤٥

سعيد [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٠٨؛ ٣٥٨^j

سلم [العلوم لمح الله بن عبد الشكور البهارى] — ٤٢٦^k

^a GAL. Bd 1. 427, No 11, 1, Commentar 1, Glosse b; Idem. SBd 1. 759; AP. № 1422–1462.

^b GAL. Bd 1. 427, No 11, 1, Commentar 1, Glosse b, Superglosse β; Idem. SBd 1. 759; AP. № 1484–1502.

^c GAL. Bd 1. 432, No 23, Commentar 2, a; Idem. SBd 1. 659, No 52, Commentar 2, a; AP. № 3114–3119.

^d ПТР. № 429–461.

^e GAL. Bd 2. 201, No 6, 8, Commentar c; Idem. SBd 2. 275–276, 8, Commentar c.

^f КК ИКУ. С. 351.

^g GAL. Bd 2. 143, No 7, II, 130; Idem. SBd 2. 187.

^h КК ИКУ. С. 342–343.

ⁱ GAL. Bd 2. 196, § 5, No 1, I, 9; Ibid. SBd 2. 90–91, No 17, 1, Commentar b; AP. № 4476–4486.

^j НБС. № 7.

^k GAL. Bd 2. 420, No 3, I; Ibid. SBd 2. 622; AP № 6313–6328.

- سليمه [ياكه عفت لمأمون بن عبد الله أو لغافل بن عبد الله] — ١٧٥٨؛ ١٧٦٠^a
- سوانح [سفر الحجاز فى طرقى الى حقيقة من الحجاز أو نان و حلوا لمحمد العاملى] — ٧٢٥^b
- شاگردلك آدابى [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٢٨؛ ١٣٠٤^c
- شرح جامى [أو ملا جامى يعنى الفوائد الضيائية بشرح الكافية أو الفوائد الوافية بجل مشكلات الكافية] —
١٨٢٥؛ ١٨٢٧؛ ١٩٠٨؛ ١٩٠٨؛ ٢٤٤^d
- شرح حكمة العين [الكاتبى لمحمد مبارك شاه البخارى] — ١٢٦^e
- شرح دوانى غه اسماعيل الكلنبوى حاشيه سى [يعنى حاشية على شرح الدوانى على العقائد العضدية للكلنبوى]
— ١٩٢٥^f
- شرح عبد الله [يعنى شرح بيست دو باب معزى لعبد الله آق محمد] — ١١٢٥؛ ١٢٧^g
- شرح عقائد [يعنى عقائد الجلالى أو شرح العقائد العضدية للدوانى] — ١٨٤٣^h
- شرح عقائد التفتازانى [يعنى شرح العقائد النسفية لسعد الدين التفتازانى] — ١٢٢٥؛ ١٣٠٢ⁱ
- شرح عقائد الدوانى [يعنى عقائد الجلالى أو شرح عقائد العضدية لجلال الدين الدوانى] — ١٤٢٥^j
- شرح مواقف [يعنى مواقف فى علم الكلام (الايجى) شرح للسيد الشريف الجرجانى] — ١٢٦^k
- شرعة الاسلام [الى دار السلام لمحمد بن ابى بكر المفتى البخارائى] — ١٨٢٥^l
- شروط الصلوة [أو شرط الصلوة لشمس الدين احمد بن سليمان كمال پاشا] — ٤٢٥^m
- شمسيه [يعنى الشمسية فى القواعد المنطقية لعلى بن عمر القزوينى الكاتبى] — ١٢٢٥؛ ١٤٠٢؛ ١١٢٨ⁿ
- شمسيه گه سيد حاشيه سى [يعنى حاشية على شرح على الشمسية (الرازى) للسيد الجرجانى] — ١٩٠٨؛ ١٩٠٨^o

^a НБС. № 14.

^b КК ИКУ. С. 356.

^c НБС. № 17, 21, 45.

^d GAL. Bd 1. 303, No 8, 1, Commentar 13; Idem. SBd 1. 533; AP. № 7210–7286.

^e GAL. Bd 1. 466, No 26, II, Commentar 1; Idem. SBd 1. 847, II, Commentar 1a; AP. № 5819–5840.

^f GAL. SBd 2. 287, No 1, VII, Commentar 1, Glosse f; AP. № 1765–1769.

^g ИТП. № 2331–2393.

^h GAL. Bd 2. 208, No 1, VII, Commentar 1; Idem. SBd 2. 291; AP. № 1684–1707.

ⁱ GAL. Bd 1. 427, No 11, I, Commentar 1; Idem. SBd 1. 758, Commentar 1a; AP. № 1376–1421.

^j GAL. Bd 2. 208, No 1, VII, Commentar 1; Idem. SBd 2. 291; AP. № 1684–1707.

^k GAL. Bd 2. 208, No 1, IV, Commentar 1; Idem. SBd 2. 289, Commentar 1 a; AP. № 6045–6053.

^l GAL. Bd 1. 375, No 19; Idem. SBd 1. 642; AP. № 3851–3870.

^m GAL. Bd 2. 355, § 11, No 1, 2, Commentar 3 (ohne Name); Bd 2. 449, § 13, No 2, 55.

ⁿ GAL. Bd 1. 466, No 26, I; Idem. SBd 1. 845; AP. № 5571–5601, 10751.

^o GAL. Bd 1. 466, No 26, I, Commentar 1 Glosse a; Idem. SBd 1. 845; AP. № 5656–5695.

صفوة المنقولات [يعنى شرح شروط الصلوة لشمس الدين احمد بن سليمان كمال پاشا] — ٢٥^a

طاهر ايله زهره — ٤٦^٩

طوطى نامہ [لضياء الدين نخشبى] — ١٠٢٩^b

عائلة [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١١٨؛ ٥٨^c ٢٠-١٩

عقائد دوانى [يعنى عقائد جلالى أو شرح العقائد العضدية للدوانى] — ٨٣٣^d

عوامل [يعنى المائة أو العوامل فى نحو أو مائة عامل لعبد القاهر الجرجانى] — ١١٢٥؛ ٢٧^e

عين العلم [و زين الحلم فى التوحيد و الآداب الدينية (و هو مختصر احيا علوم الدين للغزالي) لجمال الدين

محمد البلخى] — ١١٢٥؛ ٢٧^f

فرائض [يعنى الفرائض السراجية لسراج الدين السجاوندى^g أو الفرائض الشريفة (شرح الفرائض السراجية)

للسيد الشريف الجرجانى] — ٤٥^h ١٤-١٣

فضائل الشهور كتابى [بدون مؤلف] — ١٦١٦؛ ٨٢٤؛ ٢٥ⁱ

فقه اكبر [أو فقه الاكبر (المنسوب الى) ابى حنيفه] — ٧٢٥^j

قاضى مبارك حاشيه سى [يعنى المنهيات شرح سلم لقاضى مبارك بن محمد الفاروقى] — ٤٢٦^k

قاموس الاعلام [لشمس الدين سامى] — ١١٦٣٥^l

قرآن [!] شريف — ١٠٢٨؛ ١٣؛ ٣١؛ ٣٧؛ ٣٨^m ١٧-١٥

قرآن [!] و طباعت [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٠٨؛ ١٨^m

قرق حادث [بدون مؤلف] — ٢٥ⁿ

^a GAL. SBd 3. 1306; AP. 3241–3250.

^b ПТР. № 2883–2891, 3782.

^c НБС. № 24, 40.

^d GAL. Bd 2. 208, No 1, VII, Commentar 1; Idem. SBd 2. 291; AP. № 1684–1707.

^e GAL. Bd 1. 287, No 5, I; Idem. SBd 1. 503; AP. № 6756–6864.

^f GAL. SBd 1. 744, No 5, II, Auszug 17; Idem. SBd 2. 258, No 4, 2; AP. № 1233–1260.

^g GAL. Bd 1. 378, No 26, I; Idem. SBd 1. 650; AP. № 4170–4219, 10738.

^h GAL. Bd 1. 378, No 26, I, Commentar 5; Idem. SBd 1. 650; AP. № 4232–4275.

ⁱ КК ИКУ. С. 346.

^j GAL. Bd 1. 169, No 1, I oder II; Idem. SBd 1. 285, I oder II; AP. № 1129–1145.

^k GAL. Bd 2. 420, No 3, I, Commentar a; Idem. SBd 2. 622; AP. № 6329–6339.

^l قاموس الاعلام. تاريخ، جغرافيا لغاتنى تعبير اصحله كافيء اسمأ خاصه بى جامعدر. استانبول، ١٣٠٦-١٣١٦

^m НБС. № 19.

قصيدهُ منفرجه شرحى [يعنى الاضوا البهجه فى ابراز دقائق المنفرجة (الانصارى) شرح على قصيدة منفرجه

أو قصيدة الفرج بعد الشدة منسوبة الى التوزرى أو الى ابن القرطبى] — ١١٢٧^a

قواعد [يعنى الاعراب عن قواعد الاعراب لابن هشام] — ١١٢٥؛ ١٢٧^b

كافية [فى النحو لابن حاجب] — ١٢٢٥؛ ١٢٧^c؛ ٤٤^c

كتاب الاربعين [للنوى] — ٨٢٥^d

كتاب الاعتبار [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٨^e؛ ٥٧^e؛ ١٣-١٥؛ ٦١^e

كتاب التصريف [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٨^f؛ ٥٧^f؛ ١٣-١٤

اللواء (جريدهسى) [لبنان أو مصر] — ٢٠٣٠

مختصر الوقاية [يعنى النقاية و هى مختصر الوقاية الرواية فى مسائل الهداية (صدر الشريعة الاول) لعبيد الله بن

مسعود المحبوى صدر الشريعة الثانى] — ١٣٢٧؛ ٤٤^g؛ ٤٥^g

مرآة الاصول [يعنى شرح على مرآة الوصول لمحمد بن فراموز المشهور بملا خسرو] — ٢٦^h

مردكه كتكان خاتون — ٤٦ⁱ

مرآة الوصول [فى علم الاصول لمحمد بن فراموز المشهور بملا خسرو] — ١٢٦ⁱ

مشهور خاتونلر [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١٢٨؛ ٥٩^j؛ ١٠-٩

مطالعه [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٨^k؛ ٥٨^k؛ ٦-٥

مقامات — ٦١^l

مقدمه جزيره [يعنى المقدمة الجزرية فى التحويد لمحمد الجزرى] — ١١٢-١١٢٧^l

ملا جامى — انظر أيضا: شرح جامى — ٤٥^o

^a GAL. Bd 1. 268, No 5, 2, Commentar b; Idem. SBd 1. 473, 1, Commentar b; AP. № 8531.

^b GAL. Bd 2. 23, No 7, 3; Idem. SBd 2. 18; AP. № 7674-7685.

^c GAL. Bd 1. 303, No 8, I; Idem. SBd 1. 531; AP. № 7081-7137.

^d GAL. Bd 1. 396, No 30, IX; Idem. SBd 1. 682-683; AP. № 807-814, 10709.

^e HBC. № 2.

^f HBC. № 1.

^g GAL. Bd 1. 376, No 24, I, 3, Auszug; Idem. SBd 1. 648 No 24, I, 1, Auszug, Auszug; AP. № 4050-4106.

^h GAL. Bd 2. 227, No 10, 2, Commentar; Idem. SBd 2. 317, 2, Commentar; AP. № 4739.

ⁱ GAL. Bd 2. 227, No 10, 2; Idem. SBd 2. 317.

^j HBC. № 31.

^k HBC. № 5, 32.

^l GAL. Bd 2. 201, No 6, 8; Idem. SBd 2. 275; AP. № 222-239.

منصور حاشيه سى — ٢٧^ا

المؤيد (جريدة سى) [مصر] — ٣٠^ب

مهمة المسلمين [يعنى منتخب احياء علوم الدين للغزالي، بدون مؤلف] — ٢٥^ا

زهة البلدان [يعنى زهة المشتاق فى ذكر الامصار والاقطار و البلدان و الجزر المدآين و الآفاق (قسم

جغرافية) للادريسى] — ٣٣؛ ٣٢^ب

نصاب الاخبار [يعنى نصاب الاخبار و تذكرة الاخيار لمحمد على بن عثمان الاوشى] — ٢٥^ج

نصيحت اوچونچى [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٥٩^د

نصيحت ايكنچى [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٥٩^{د-٣}

نصيحت برنچى [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٥٩^{د-١}

نصيحت برنچى، ايكنچى، اوچونچى [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ١١٨^ج

نمودج [يعنى الامتودج فى النحو (و هو مختصر المفصل) للزخشرى] — ١٢٥؛ ٤٤^ه

نيل الاوطار [من اسرار منتقى الاخبار (شرح على منتقى الاخبار لابن تيمية) للشوكانى] — ١٦٣٥^ي

وقت غزيتة سى [استانبول] — ١٦٣٠

هداية اللهفان [لرضاء الدين بن فخر الدين] — ٥٧^{١٧-١٨}

هفتيك ايچگى — ٢٤^{١٥}

هفتيك سوره سى — ٢٤^{١٥-١٦}

يك حكايت — ٢٥^{٥-٤}

يوسف كتابى [قصه يوسف عليه السلام لقل على] — ٤٦^ا

^a КК ИКУ. С. 334, 353.

^b Sarkis. I. Clm. 415.

^c КК ИКУ. С. 375; GAL. Bd 1. 429, No 15, II Auszug; Idem. SBd 1. 765; AP. № 752–764.

^d НБС. № 35.

^e НБС. № 34.

^f НБС. № 33.

^g НБС. № 33–35.

^h GAL. Bd 1. 289, No 12, III; Idem. SBd 1. 510; AP. № 6933–6935.

ⁱ Sarkis. II. Clm. 1161.

^j КК ИКУ. С. 336; ПТР. № 4639–4654.

^k КК ИКУ. С. 330.

٢. فهرس الاعلام

رضاء الدين — ٢٧؛ ١٠٥؛ ٤٩؛ ٢١٣	آدم — ١٧١٦
رمقل (رحيمقل) — ١٠٠١٢؛ ٤٢٢	آبلاى — ٢١٢
زينب — ٥٨؛ ٢٠٥٢؛ ١٦٥٤؛ ٢٥٥	ابراهيم — ١٣٢٠؛ ١٣٢٦
سبحانقل — ١١١؛ ٩١٢	ابو الغازى — ١٢٦٢
سعيد — ٥٣؛ ٨	ابو مسلم الخراسانى — ١٨٣٠
سيد على الظاهر الوترى — ١٦٢٦؛ ٤٢٧	اشكاي — ١٠١١
سيف الدين — ٢٧؛ ١٣١١؛ ٣١٢؛ ٩	ايوانوف خاتونى — ١١٤٨
سيوطى [جلال الدين] — ٢٦١	ايوب — ١٧، ١٥، ١٧، ٢١؛ ١٤٤٧؛ ٨
شمس الدين سامى بك — ٢٦٢	بيريتوفوسكى — ١٧٤٨
صاحبه — ١٢	بيضاوى [عبد الله بن عمر] — ٧١٧
طويمحمد — ٨١٢	بيكمحمد — ١٤١١
عبد الاحد — ١٢٥٢؛ ٥٨	تاج الدين — ٩٤٨
عبد الحكيم [السيالكوتى] — ١٤٥	تحفت الله — ٣٨؛ ١٢٥١
عبد الرحمن — ٤٨؛ ١٠٠٨١٢؛ ١٠٠١٨؛ ٥٢	تومكاي — ١٠١١
عبد الرشيد — ١٦٥٢؛ ٥٨	جلال الدين المقصودى — ٩-٨٤٨
عبد الرؤف — ١٤٤	جمال الدين الافغانى — ١٥٤٣
عبد الغفور [اللارى] — ٢٠٤٤	حبيب الله — انظر: قاييولا — ١٥١١
عبد الفتاح الشلجلى — ١٠٢٥؛ ١٠٢٦؛ ١٢٧	حريرى — ٢٦١
عبد القيوم — ١٥-١٤٢٦؛ ١٣٤٦	حسن — ١٢، ٤٣
عبد المنان — ٢١٢	حسين الماقتمهوى — ١٤٢٦؛ ٢٢٧
عبد الناصر — ٣٨؛ ١٤٤٦؛ ١٢٥١؛ ٢٥٢	خديجه — ٢١٢

محمد حنیف الشلجلی — ۱۵-۱۴۲۶	عبید اللہ — ۱۰۲۶
محمد سلیم — ۱۴۷	عصام [الدین بن عربشاه] — ۲۰۴۴
محمد شاہ — ۳۳۹	عصمت اللہ — ۱۰، ۷، ۱۲
محمد عبدہ — ۲۶۲	عصمت اللہ [بن محمود البخاری] — ۱۴۵
محمد فاتح — ۱۵	غلمان الکریمی — ۱۳-۱۲، ۱۳۲۶؛ ۱۳۰، ۱۵۳۰؛
محمد الکزلیوی — ۱۶-۱۵، ۲۶؛ ۳۲۷	۱۲۳۲
محمد ولی — ۴۰	فخر الدین — ۲۷؛ ۱۰، ۱۵؛ ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۲، ۹، ۲، ۱۲
محمی الدین — ۱۴۲۶	فرح جمال — ۶۱۲
مقصود — ۲۴۲؛ ۱۲	فرید — ۶، ۳۱؛ ۲۰، ۳۳؛ ۱۷، ۱۴، ۷، ۵، ۳
موہویہ — ۳۴۲؛ ۱۲	فیدوتوف — ۴۵۵
نور جمال — ۳۵۲؛ ۱۲، ۵۱؛ ۸	فیروز آبادی — ۱۹۳۰
نیکیتین — ۱۲۴۸	قاراقای — ۳۱۲
ویدینایوف خاتونی — ۱۶-۱۵، ۴۸	قاییولا — انظر: حبیب اللہ — ۱۱، ۱۱؛ ۱۱۲
ہمدانی [بدیع الزمان] — ۲۶۱	قرمش — ۱۱۲
ینکلدی — ۱۰۱۱	کازلوف — ۱۰۴۸
یولداش — ۱۴۱۱	

۳. فہرس الاماکن

ایساکیفسکی صابور — ۱۰-۹، ۴۳	المت قریہ سی — ۷۴۶؛ ۱۴، ۴۲
ایشتراک قریہ سی — ۶۱۲	اورنبورخ شہری — ۲۰، ۱۲، ۶، ۵۸؛ ۲، ۴۹؛ ۴، ۲، ۵۹
ایلباک قریہ سی، آولی — ۱۱-۱۰، ۷؛ ۴۷، ۱۲، ۱۴؛	۳-۱۶، ۱۰، ۸، ۶، ۱۲، ۱۴-۱۹؛ ۳-۱۶، ۱۰، ۸، ۶
۱۲۵۲؛ ۱۰، ۵۰؛ ۲-۱، ۴۸	اوقفا شہری — ۱۲، ۵؛ ۳، ۹؛ ۱۰، ۲۱؛ ۱۹، ۴۲؛ ۱۸، ۴۷؛
ایلینسکی اورام — ۱۲۴۸	۶، ۱، ۵۶؛ ۱۲، ۸، ۵۳؛ ۲۰، ۵۲؛ ۲، ۴۹؛ ۸، ۵

- بالطیق دکیزی — ۱۲۴۳
- بخارا — ۸۰۰۴۲
- بلغار شہری خرابہسی — ۴۹
- بوگلمہ اویازی، مضافاتی — ۷، ۲۷، ۱۶۱۲؛ ۱۶
- ۶۰، ۶۵، ۶۸-۹
- پیتربورخ شہری — ۸۰۰۴۳
- پیترغوف — ۱۳۴۳
- پیتروپاول شہری — ۶۴۲
- تایصوغان قریہسی — ۸۱۲
- تغلیس شہری — ۶۰
- توبان چرشلی قریہسی — انظر أيضا: توبان شلچلی قریہسی، نیژنیی چرشلی آولی — ۷۷
- توبان شلچلی قریہسی — انظر أيضا: توبان چرشلی قریہسی، نیژنیی چرشلی آولی — ۷۱۲، ۲۰، ۷۲۳، ۱۶-۱۷، ۷۲۵، ۱۶۲۸؛ ۴۹
- تیلغرافی اورام — ۱۶۴۸
- چوبطلی قریہسی — ۲۸، ۳۴۹، ۱۱، ۱۰، ۱۵؛ ۱۷، ۵۰۲
- چیسٹای مضافاتی — ۱۱۲۳
- چیسٹاپول شہری — ۱۶، ۱۳۲۰، ۱۷، ۳۲۳؛ ۶۴۳، ۴۲۵
- رامبوف [یعنی اورانیینباوم] — ۱۴۴۳
- ریبینسکی [شہری] — ۷۴۳
- سامار ولایتی — ۱۰۵۰
- سنبر [سمبر] ولایتی — ۲۳۱
- شام — ۳۱۸
- شاہ میرزا قریہسی — ۲۳۱
- شکر قریہسی — ۳۱۲
- شلچلی قریہسی — انظر أيضا: توبان شلچلی قریہسی — ۱۲۲۱
- عبد الرحمن آولی — ۲۱۲
- فرولسکی [قرأ: فرولفسکی] اورام — ۱۱-۱۰، ۴۸
- قران شہری — ۱۰، ۲۱، ۲۴، ۵۷، ۱۶، ۱۸-۱۹؛ ۵۸، ۵۹، ۶۴، ۶۸، ۱۰-۱۱، ۱۳، ۱۶-۱۸، ۲۰، ۲۵، ۲۹
- قوزای قریہسی — ۷۲۱
- قزیلجار شہری — ۶۴۲
- کرونشتاد شہری — ۱۳-۱۴، ۴۳
- کیچوچات آولی، قریہسی — انظر أيضا: یولدش قریہسی — ۲۰، ۲۷، ۲۱، ۱۷۱۲؛ ۲۱، ۴۲، ۴۷، ۱۱، ۴۹، ۳، ۷۵۰، ۱۳، ۵۱، ۷۵۲
- کیچو صوی — ۱۶۱۲
- کیزلو قریہسی — ۱۲۲۳
- مدینہ شہری — ۲۱۸
- مکاریہ — ۲۰، ۱۵، ۱۶، ۲، ۵، ۶، ۹، ۱۸
- مکہ شہری — ۲۱۸
- مونچہ یلغہسی — ۲۰، ۱۴، ۱۵
- مینزلہ اویازی، مضافاتی — ۳، ۸، ۱۱، ۵۱

میںزلہ شہری — ۲۱؛ ۶۲	میںزلہ شہری — ۲۱؛ ۶۲
مینیلیبای آولی، قریہ سی — ۲۳؛ ۱۳۴۷	مینیلیبای آولی، قریہ سی — ۲۳؛ ۱۳۴۷
نیزنی چرشلی آولی — انظر أيضا: توبان	نیزنی چرشلی آولی — انظر أيضا: توبان
چرشلی، توبان شلجلی قریہ سی — ۵۰	چرشلی، توبان شلجلی قریہ سی — ۵۰
وسکرہ سینسکی اورام — ۴۸، ۱۰-۱۰، ۱۰	وسکرہ سینسکی اورام — ۴۸، ۱۰-۱۰، ۱۰
ولغہ یلغہ سی — ۴۳	ولغہ یلغہ سی — ۴۳
یولداش قریہ سی — انظر أيضا: کیچوچات	یولداش قریہ سی — انظر أيضا: کیچوچات
آولی، قریہ سی — ۱۲	آولی، قریہ سی — ۱۲

۴. فہرس التواریخ

(۱) فہرس التواریخ المجریة

۱۳۰۵، ۲۹ شوال — ۴۳	۱۲۷۵، ۷ جمادی الآخرة — ۲۷؛ ۱۲
۱۳۰۶، ۳ شوال — ۷، ۲۳-۱۵، ۹؛ ۴۷	۱۲۷۷، ۲۳ رجب — ۱۴
۲۷ شوال — ۸، ۱۱؛ ۱۰ ربیع الاول —	۱۲۸۲ — ۲۰
۱۳۰۷، ۴ صفر — ۱۲-۱۳	۱۲۸۳، ربیع الاول — ۳-۵۲
۱۳۰۸، ۱۰ رجب — ۱، ۴۸؛ ۲۰ رجب — ۴۸	۱۲۸۴، ذو الحجہ — ۲۱-۲
۱۳۰۹، ۴ رجب — ۱۷	۱۲۸۴ — ۲۰
۱۳۱۱، ۱ رجب — ۲۰	۱۲۸۵، صفر — ۲۳
۱۳۱۵، ۱۲ رجب — ۴	۱۲۸۶ — ۲۳
۱۳۱۶، ۱۶ رمضان — ۳	۱۲۹۰، ۱۰ رجب — ۲
۱۳۱۷، ۲۴ شوال — ۸-۹	۱۲۹۵ — ۴۲
۱۳۱۸، [۲۹ رجب] — ۵۴	۱۲۹۶، ربیع الآخر — ۱۱-۱۰-۲۳
۱۳۱۹، ۴ جمادی الآخرة — ۱۲-۱۳	۱۲۹۸، ۱۰ ذو الحجہ — ۴۲
۱۳۲۰، ۱۴ محرم — ۴	۱۲۹۰... — ۴۲
۱۳۲۳، ۷ جمادی الاخری — ۱۱؛ ۲۷	۱۳۰۲، ۹ رمضان — ۱۱-۱۰؛ ۱-۱۱؛ ۲۸
رجب — ۱۵	۱۳۰۲ — ۱۸
	۱۳۰۴، ۲۲ جمادی الآخرة — ۵۲-۷؛ شوال
	— ۴۲-۱۹

ب) فہرس التواریخ الیولیائیة

۱۸۹۰، ۹ یونار — ۱۴۷، ۱۸۵۰-۱۹	۱۸۱۹ — ۱۷۱۴
۱۸۹۱، ۱۲ یونار — ۱۵۷؛ ۱۲ یونار (۱۸۹۱-)	۱۸۵۸، ۳۱ دکابر — ۳۷-۴؛ ۱۲
۱۸۹۳ بیللر ایچون) — ۲۵۱؛ ۷ فورال —	۱۸۵۹، ۴ یونار — ۷-۶؛ ۵۲
۱۴۸؛ ۱۷ فورال — ۴۸؛ ۱۳ مارت —	۱۸۶۱، ۲۳ یونار — ۱۴-۶
۴۸-۹؛ ۲۴ آوغوست — ۱۷، ۱۲۵۰	۱۸۶۵ — ۲۰
۱۸۹۲، ۸ یونار — ۲۱۷، ۱۵۰؛ ۲۲ یونار	۱۸۶۶، ایول — ۵۲-۳
— ۱۷-۱۸؛ ۲ نوبابر — ۴۸	۱۸۶۷ — ۲۰
۱۸۹۳، ۱۹ نوبابر (۱۸۹۴-۱۸۹۶) بیللر	۱۸۶۸، فورال-مارت — ۲۱-۲؛ ۲۳
ایچون) — ۲۵۱؛ ۲۷ دکابر — ۲۰۵۳	۱۸۶۹ — ۲۳
۱۸۹۴، ۳۰ یونار — ۱۵۰؛ ۴ آوغوست — ۱۱	۱۸۷۳، [۲۲] آوغوست — ۴۲
۱۸۹۵، ۱۰ فورال — ۴۸	۱۸۷۸ — ۴۲
۱۸۹۶، ۲۵ فورال — ۴۸؛ ۱۱ دیکابر	۱۸۷۹، مارت — ۲۳
(۱۸۹۷-۱۸۹۹) بیللر ایچون) — ۵۱	۱۸۷۰... — ۴۲
۱۸۹۷، ۱ یونار — ۱۶-۱۷؛ ۱ آپریل —	۱۸۸۰، ۱ نوبابر — ۴۲
۱۴۸؛ ۲۵ نوبابر — ۵۳-۰	۱۸۸۴، مای-ایون — ۳۱-۲؛ نوبابر —
۱۸۹۹، ۱۶ یونار — ۵۳؛ ۱۰ دیکابر	۳۱-۲
(۱۹۰۰-۱۹۰۲) بیللر ایچون) — ۵۱	۱۸۸۵، ایون — ۸؛ ۱۰ ایون — ۱۱-۱۶
۱۹۰۰، ۱۳ فورال — ۸-۹؛ ۹ نوبابر —	۱۸۸۵ — ۴۲
۱۵۴؛ ۱۲ دیکابر — ۵۵	۱۸۸۷، ۱۵ یونار — ۵۲-۶؛ ۵ مارت —
۱۹۰۱، ۵ سنتابر — ۱۲-۱۳	۱۹۰۲؛ ۱۹ ایون — ۴۲-۹؛ ۲۳
۱۹۰۲، ۱۷ آپریل — ۱۵-۱۴؛ ۵ اوکتابر	۱۸۸۸، ۲۷ ایون — ۴۳-۰
(۱۹۰۳-۱۹۰۵) بیللر ایچون) — ۵۱	۱۸۸۹، ۲۱ مای — ۸-۹؛ ۱۴ ایون
۱۹۰۳ — ۱۵۰	— ۸-۱۱؛ ۱۱ ایول — ۱۳-۱۴
۱۹۰۵، ۲۶ ایول — ۲۱-۳	۱۹۰۵؛ ۱۷ سنتابر — ۱۲-۱۳؛ ۲۳
	اوکتابر — ۹-۱۶؛ ۴۷

۵. فہرس المؤسسات

داخليہ نظارتی — ۱۶۷؛ ۲۰، ۱۴-۱۳۵۰	اورنبورغ جمعیت اسلامیہ محکمہ سی — ۶۴۸
سامار ولایت محکمہ سی — ۱۴، ۱۰، ۵۰	اورنبورغ دوخاونوی صوبرانیہ محکمہ سی — ۱۶۷
صوبرانیہ — ۱۰۶۲؛ ۹۴۵	اورنبورغ دین محمدی محکمہ سی — ۲۰، ۳-۲ ۵۰
غاصودارستیوینی ساوہت — ۱۷۵۰	— ۱۵۱
محکمہ — ۱۲۶۳	اورنبورغ صوبرانیہ محکمہ سی — ۱۷۴۹
	جمعیت شرعیہ — ۱۸۴۷